

ŠKOLA KONFESSIONÁLNÍ.

DŮVĚRNÉ LISTY
BRATRU TŘÍ BODŮ.

Napsal

AUGUSTIN ROHLING,

doktor filosofie a theologie, ř. v. professor hebrejské archaeologie
a biblické vědy při c. k. universitě Karla Ferdinanda v Praze.

Věnováno vysoké říšské radě ve Vídni.

(Autorisovaný překlad).

V PRAZE.

Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví (G. Francl.)
1889.

I. Hora Zvon.

Žádáte na mně, velectěný příteli, písemnou výměnu myšlének o š k o l s k é o t á z c e. Jiní by Vám zajisté lépe mohli posloužiti nežli já. Poněvadž však trváte na své vůli, bude Vaše prominutí mou maličkovostí povzbuzovati, Vaše horlivost mou slabost posilňovati.

Začátkem Svého listu mne upomínáte na naši společnou cestu na horu Zvon na Rudém moři; ale Vy užíváte našich tam příhod tak, že to podivem naplňuje. Pamatuji se ještě dobře na to, kterak jsme na pískovitou horu vystupující, slyšeli po malé chvíli slabé hudební zvuky, ačkoliv žádného hudebníka viděti nebylo. Vím dosud velmi dobře, kterak jsme se zcela udiveně na sebe podívali, když zvuky hned stoupaly, hned klesaly, pak najednou jako velké varhany nám vstříc hučely a konečně velmi hlasitě jako vzdálené hřmění vzduch rozdouvaly; takže skála pod námi se chvěla a polekaní velbloudi jen s těží držeti se dali. Dnes ovšem známe již tajemství tohoto znějícího písku a víme, že ona celá výšina jest tělesem akkustickým; naše nohy hrály úlohu smyčce na struně. Když Jste však podotknul, že příroda s tím nuzným pískem, která ne sice na vrcholu Sinaje, ale ne daleko odtamtud skalami pohybovala a hromem rachotila, stala se Vám symbolem lidstva, probudil Jste zvědavost mou; ale v dokonalý údiv Jste mne uvedl, dodav, že lidstvo se všemi svými chatrnostmi a ne-

dostatky sobě samému dostačuje, aby cestou přirozené snahy otráslo horami, pod nimiž ještě pořád v bídě a utrpení pochováno leží, pro kteroužto příčinu jest ve Vašich očích, jak dosvědčujete, pošetilostí, šílenstvím, ztřeštěností ona — „konfessionální“ škola, kteráž míří k semitským výšinám sinajským a Jerusalému a mimo tento kruh myšlenkový nemá žádný zdar, žádnou spásu, žádnou blaženost za možnou.

Děkuji Vám za přímost Vaši. Neboť stojíte ve středu těch, kteří v katolickém Rakousku řídí boj proti škole konfessionální a poslední příčina tohoto boje jest naznačena Vaším přímým slovem jasně a podle pravdy. Dovolte tudíž, abych se stejnou přímostí řekl, čím na Vaše vývody odpověděti hodlám.

Vystupujete oproti mně jako zednář a doznáváte, že tak činíte bez bázně, poněvadž požívám důvěry Vaší a že na druhé straně jest lóže i podle sdělení pražské „Bohemie“, jakož i podle Csaporiho seznamu jmen „bratří“ v Cislajtani skutečně trpěna. Prohlašujete tudíž za svůj ideál školu, kteréž na jakékoli vyznání víry žádného ohledu neběře. Povolujete sice, pokud se týče panujících dosud „předsudků“ mass a duhovenstva, několik hodin vyučování rázu náboženského, kteréž učí katechismu podle vyznání rodičů, prohlašujete však své přesvědčení, že moudrým použitím ostatních školních hodin povstane pokolení, kteréž bude státi na výši osvěty a ve vyznání rodičů spatřovati na dále již jen symbolický výraz toho, co jest čistě lidským. Taková jest nová škola nebo „bezkonfessionální“ škola, takový jest Váš ideál, jehož podstatu a konečný cíl Jste zevrubně označil.

Jest tudíž také jasno, že katolíci žádají naproti Vám školu, v níž působí pro jejich dítky jen učitelé smýšlení katolického, kteří učí katolickému katechismu a ostatním předmětům vyučování podle pře-

svědčení, že víra a vědění jeví se jako nepřátelské protivy jen nerozumu, předsudku, nebo zlým vášním, ve skutečnosti však jsou dvěma Božskými světly k za-
plašení temnoty.

Žádají-li židé a protestanté školy, ve kterých se řídí učitel a vyučování náboženskými ideami jejich, neklademe jim překážky žádné, poněvadž nemáme se své strany žádné zodpovědnosti za jejich jednání a konání, nýbrž pro sebe máme jen povinnost a právo, žádati pro dítky katolické školy katolické. Tím méně však můžeme zde o protestantech a židech ledabyly jednati, protože zkušenost učí, že v zemích nekato-
lických proti škole konfessionální boje není. „Stará katolická víra“, praví dr. David Bedřich Strauss, „si neodporuje“; „nová víra, kteráž vyšla od Luther a spol. a ve „spolku protestantův“ nejvyššího květu dosáhla, odporuje sobě samé a proto také rozumu“ — jest tudíž „moderním ideám“ lóže zrovna tak nenebezpečná jako dnešní židovstvo, kteréž nejen na sjezdu rabinů v Lipsku r. 1869 a často tyto protikřesťanské ideje za své prohlásilo, nýbrž, jak ukazují Barruelovy „Dějiny Jakobinismu“ pro založení, zachování a řízení zednářského spolku svobodných myslitelů hraje v lůně křesťanských národův úlohu hlavní. Jediné obávanou mocí víry jest katolická církev, proto platí odpor proti konfessionální škole přede vším katolíkům, kdežto možno s positivismem protestantův, jenž pln odporů, navždy rovněž tak snadno a slavně hotovým býti jako Lessing se svým pastorem Goezem. Ujařmění katolíkův a jejich škol bylo by životem svobodného myslitelstva a ideí jeho, naše svoboda jest porážkou jejich; proto pravil br. Kardorff 1872 v Berlíně, aby potlačení katolíkův odporučil: „Dejte katolické církvi svobodu a ona do-
bude světa“.

2. N e z v r a t n ý m.

Potvrzuje příjem Vašeho krátkého listku, zaznamenávám s radostí, ctěný příteli, svědectví Vaše, že my oba dva víme, oč vlastně v boji o školu se jedná. Odpovídáte mně zároveň, že začnete bez prodlení ve Svém listu nejbližším obhajovati stanovisko své a propůjčujete výrazu myšlence, že Jste n e z v r a t n ý m a že nepochybujete, že získáte si mého souhlasu.

Když žádal, velectěný pane, Antipater od Spartanů padesát dítek za rukojmí, nabídli mu místo nich sto vznešených mužů, nerovně jiným, kteří oběť obracejí. Spartané měli dobře. Neboť odrostlí mají již určitou vlastní povahu, kteráž, je-li dobrá, ubírá se z pravidla, nehledíc k jednotlivým slabým hodinám, ustavičně započatým směrem, kdežto zle založená osobnost často sice pod vlivem přirozené lepší vlohy bludu nezřídka vyrvána bývá, přece však průměrem zakořeněnému se své strany zvyku věrnou zůstává. Protož: odporuj počátku, neboť pozdě připravuje se uzdravení, když dlouhým prodlením zlo již zmocnělo! Odtud vysvětliti lze skutečnost, že nalézáme lidi, kteříž nemají pro nejlepší důvody žádného porozumění více a od svého stanoviska by neupustili, ani kdyby mrtví z hrobu vstali. Opakuje se tu příběh židů s Lazarem. Místo aby věřili Spasiteli, jenž tímto zázrakem, kterého neupírali, Synem Božím se prokázal, hleděli naopak vzkříšeného usmrtit, aby dále pohledem naň nebyli ve svých myšlénkách rušeni. Tak pravil jistý nevěrec ve Strassburku, kterému byla dána ku čtení kniha o uzdravení slepého Lasserrea skrze Pannu Marii Lourdskou, že této knihy nechce, poněvadž se obává, že by věc mohla býti pravdivou a — to že by jej „znepokojovalo“! Tak odmítl jistý lékařský učenec atheismu za Lítavou a

priori mou prosbu, aby četl čistě vědecké studie o uzdraveních v Lourdech, kteráž byla uveřejněna za posledních let a také již dříve ve knize „Annales de N. D. de Lourdes“ (Lourdes Imprimerie de la Grotte, L. Latapie, rue St. Pierre 8, H. — Pyr. France); žádal jsem, aby se vši přísností lékařské kritiky zkoumal tyto, „Études médicales“ a sepsal motivované dobrozdání o nich: — ale nechtěl se dáti „znepokojovati“. Tak prohlásil prof. Virchow, když mu ku prohlédnutí byl poslán můj spis o Louise Lateau (Paderborn u Schöningha 1874) na sjezdu přírodopytců a lékařů ve Vratislavi r. 1874, že se tu jedná o veliký zázrak, jestliže pravda, co pravím. Ale on dodal, že jsou zázraky nemožny a že to proto podvod. Když ale pak liberální, atheističtí medikové university brusselské vyšetřovali z rozkazu vlády případ tento a prohlásili ve svém „Rapport médical sur L. Lateau“ (Bruxelles chez Mucquardt 1878), že se má věc tak vskutku a vědecky jest nepochopitelnou, tu uznal professor Virchow za lepší, aby — mlčel, ačkoliv jsem ho žádal, aby nyní svému slovu dostál; on neodpověděl, ačkoliv sotva věřiti jest, že by ho list byl nedošel.

Vizme tedy, milý příteli, zdali nezvratnost přesvědčení, kterouž oba tvrdíme, spočívá u Vás nebo u mně naposled jen ve vůli, anebo podepřena důvody rozumu.

3. Mravně-nábožensky.

Píšete mi, milý soudruhu, že jest Vám něco odvolati, totiž slovo, že jsem naznačil jasně obapolné stanovisko. Bojíte se, jak pravíte, že jsem Vám snad neporozuměl a jste proto puzen k vyjádření, že Vám a s Vámi stejně smýšlejícím musím vyznávání toho,

co nazýváte čistě lidským, připisovati v tom smyslu, jako byste byli nepřátely Kristovými nebo Božími! Můj odpor proti nové škole, dokládáte pak, že byste mohl skutkem, jenž jest zjevným, prokázati snadno za bezpodstatný. Škola, pravíte, musila by býti s mého stanoviska nejen ústavem vyučovacím, nýbrž i vychovavacím; a připojujete vítězoslavně, že ale právě to jest náhledem Vaším, ba přesvědčením všech Vašich : „bratří“ v lóži, ze kteréžto příčiny právě tito také k tomu působili, že dostal r. 1869 § 1. zákona o národních školách znění toto: „Úlohou národní školy jest, dítky mravně-nábožensky vychovávat.“ Ano, Vy jdete ještě dále a tvrdíte, že byste ku přání duchovenstva zcela ochoten byl slova „mravně-nábožensky“ přeměnit na „nábožensky-mravně“, poněvadž máte s apoštolem za to, že „spravedlivý živ jest z víry“ a kořenem, základem mravnosti musí býti pevné, určité přesvědčení a nikoliv prázdnota. A, abyste mne úplně ujistil, že chcete jako : bratr bráti za základ výchování mládeže skutečnou, pravou víru Kristovu, citujete ze slavného spisu lóže „Mac-Benac“ (1817, 2. A. 1818) větu, že všichni : „bratří“ musejí zjevně a hlasitě vyznávat, „že není mimo velké tajemství vykoupení Kristem žádného jiného, že všechna ostatní tajemství, která má zednářství, jak tvrdilo, ode dnů Kristových, jsou jen domyslem, následovně pošetilstvím a bludem.“ Nad to připomínáte, že ve vysokých stupních lóže platí kříž, znamení vykoupení, za znamení svaté a jest ozdoben růží, takže nepochybně výchování křesťanské mládeže také v nové škole podle intencí lóží křesťanským býti musí. Tím více nepochopitelným nalézáte, že jsou : „bratří“, tito vlastní tvůrcové a otcové nové školy, místo aby se jim děkovalo za jejich snahu o rozšíření vzdělání, podezřívání spíše jako atheisté a upírači nesmrtnosti — podezřívání, jež tím méně prý omluviti lze,

ani „bratří“ opětně ku př. ve velkém orientu ve Francii 1849 a 1865 a prostřednictvím německých velkých lóží 1870 v Hamburku slavné prohlášení učinili: „Řád svobodných zednářů má za základ jsoucnost Boha a nesmrtelnost duše.“

Tento vývod provázíte slovy, že Sinai a Golgotha jsou také Vaší korouhví, jenom že nehledíte na ony vznešené výšiny „barevnými brejlemi,“ nýbrž okem svobodným a v jasném světle vědy devatenáctého století, kteréž vede lidstvo v Bohu a jeho Kristu k jeho zdokonalení a proměnění.

Tak zní Váš nový manifest. Chcete nyní míti moji odpověď? Snad že již litujete, že Jste začal se mnou. Ale když Jste jste řekl A, musíte si dát líbiti také B. A poněvadž mne ujišťujete, že se Vám přímá moje řeč vždycky velmi líbila, volám k Vám slovem básníka: Co se narodilo ze ženy, koulí jest nebo kůželkou. A upotřebení, můj příteli, jest toto: Mnohý ∴ „bratr“ slouží za kůželku, poněvadž jest na kouli příliš málo zakulacen. Proto dovoluje zednářství mnohému „bratru“, aby v Boha a Krista věřil, ano ono mu mluví podle potřeby o proměnění „čistě lidského“ skrze Krista a dovoluje také svým učitelům, aby dětem ve škole mluvili k vůli změně o nebeském Otci a o milém Spasiteli. Povoluje se oněm dobromyslným bratřím nižších stupňů, kteří se nazývají „bratry Janovými“ anebo za příčinou modře olemované kožené zástěry také „modrými bratry“, nezřídka z dobrých příčin mínění jejich; ano oni bývají občas povyšováni podle jména k vyšším stupňům, ozdobováni nejvyššími odznaky a zachází se s nimi tak, jakoby vskutku za velmistry považováni byli. Avšak: mundus vult decipi! Provozuje se takovýto mumraj a ukazuje se „tolerance“, jedná-li se o to, aby mužové moci, postavení a vlivu, vážnosti nebo ctnosti za soudruhy vydáváni býti mohli. Tu pak ne-

může býti jinak, nežli že mnozí myslí, že lóže slouží jen dobrým účelům! A když dokonce stanou se „bratřími“ i hlavy korunované, tu se volá plesně: Vizte, my jsme nejlepšími podporami trůnu! Ve skutečnosti považuje lóže takováto knížata jako „truhce v úlu“, jako „nezasvěcence.“ (Taxil, Drei-Punkte-Brüder, 2. svazek str. 379.)

Jistý šlechtný muž minulosti odkázal „Milo-srdným“ v Praze velký kapitál a nadal pro pokoj své duše výroční mše — důkaz, že byl v plné pravdě křesťanem věřícím; poněvadž však zároveň patřil k „řádu zednářů“, jest rovněž tak jasno, že vítáno bylo jeho jméno : „bratřím“ jako skvostný štít k zakrytí svobodomyšlnictví, jež jest „řádu“ pravou podstatou a že bylo proto věřící smýšlení samého „bratra“, jak rozum velel, respektováno. V nouzi žere čert mouchy! Tak spolkně také cech zednářský ledacos, co „bratří“ myslí, mluví a konají, když jen jiným jejich potřebám jakkoliv poslouženo bývá. Tak povoluje četným dobrákům chození do kostela a jiné, když jen s prospěchem užiti lze ku př. jejich peněz, jejich protekce, jejich spolupůsobení při volbách, k pořízení veřejného mínění a v rozličných jiných vztazích. Nadto jest ve většině těchto „modrých bratří“ material, kterýž dá se hesly, přednáškami a tiskovými výrobky určitého směru upravit tak, že víra v Boha a Krista dá se provésti nadále živly, jež z oné víry neponechají mnohem více nežli jméno. Okruh země divil se, že jest ariánským, pravilo se kdysi ve starověku; takovýto „modrý“ divívá se také často nezřídka, že s povolanými zástupci křesťanství konečně více obcovati nemůže, aniž by při každém kroku nalézal, že obapolné myšlenky o Kristu a křesťanství daleko se rozcházejí.

Pražští „bratří“ dali si před několika týdny přednášeti v kasínu na Příkopech od : br. Ritters-

hause o lóži. „Venku v říši“ nazýván pan Rittershaus, jak známo, poetickým dudkem údolí Wupperského. Co se o dudku povídá, víte. Br. ∴ R. vykládal pozorným posluchačům, že zednářství proti náboženství nikterak není, že spíše pravé náboženství, jehož obsahu řečník ovšem neoznačil, všeobecně rozšiřovati hledí. Ctěné obecenstvo podle zprávy „Bohemie“ tleskalo. Že však „poëta“ dal vůni pravdy cítit, nebude tvrditi nikdo rozumný a proto prosím, abyste nebyl překvapen, když Vám v nejbližším listu dokážu, že nová škola, dceruška lóže, nemůže sprostředkovati „mravně-náboženské“ nebo „nábožensko-mravné“ vychování, poněvadž její vlastní otcové a vůdcové nevěří ani v Krista ani v Boha jako Stvořitele nebe a země, ba na mnoze ani v nesmrtelnost, nýbrž považují za svého boha a pána bídné stvoření lidské, a ctění humanity, čisté lidskosti, naturalismus za své náboženství, kteréž prohlašují na oklamání lidí „profaních“, nezasvěcených, dobromyslných a hloupých za zjevení a křesťanství.

4. Nová škola bez Krista.

1. „Per aspera ad astra“, voláte na mne ve Své odpovědi, vykládaje, že chcete přijati tvrdost a drsnost důvodů mých, jelikož Jste přesvědčen, že nebudu moci jich nijakž odůvodniti a vyzýváte mne pak, abych provedl důkaz, poněvadž mne nezdar povznesse ku světlu Vašeho hvězdného nebe.

Nuž, já věřím pevně, můj starý, milý soupeři, že Jste pouze „modrým“, který se „nepodíval za kulissy“; neboť že byste byl zcela zasvěceným, „svatým rytířem“ (rytířem qadoš), kterýž by chtěl provozovati se mnou kejklířství, tolik si do Vašeho modrého, milého oka přece nemyslím. Slyšte tedy!

Že jest nová škola dítkem lóže, přiznal Jste sám. Ostatně to četné tiskové hlasy „bratří“ dokazují bez toho. Kde jest také jen jeden list v Rakousko-Uhersku, Německu anebo kdekoliv jinde, kterýž jest od židů, lžiliberálův a jiných příznivců a přátel lóže psán a kterýž by vší silou nové školy se nezastával? Nekatolické listy, které se z politických ohledů zapírají, na váhu zde přirozeně nepadají; podobají se židu, jenž „z politiky“ jako Börne a Heine zbrojný kabát nepřítel obléká (S. Grätz, Gesch. der Juden 11, 368.) a se křtíti dává, anebo „bratřím“ ::, kteří na den císařských jmenin jdou v lesku i do kostela! Nemůžete-li nám katolíkům upříti, že víme, co Kristus jest, máte zároveň té skutečnosti, že žádný katolický list, ať holduje kterémukoliv směru politickému, nové škole pochvaly nevzdává, další instanci pro pravdivost tvrzení Svého, že lóže, jejíž členové opětovanými dekrety papežské Stolice z církve vyobcováni byli, kolébkou nové školy jest. Neboť jako dva nepřátelské tábory stojí v naší otázce proti sobě tisk katolický a všecken tisk liberální, lóži sloužící, takže pochybno býti nemůže, že lóže jest matkou nové školy. Jest tu potřeba ještě dalších svědectví autorů, kteří veřejně nejen svými zásadami, nýbrž také jmény za zednáře se prohlásili? Pro Vás a pro mne žádným řádem ne. Pro ostatní račte učiniti výtah z četných odborných spisů „bratří.“ Jmenuji Vám „Allgemeine österreichische Freimaurerzeitung“ br. :: Dr. Beigla; dále „Zirkel“, manuskript pro bratry, orgán lóže a br. :: spolku Humanitas ve Vídni; „Sphinx“, freim. Taschenbuch od br. :: Dr. Besetznyho ve Vídni; „Orient“, freim. Blätter, v Pešti; „Freimaurerzeitung“ od br. :: Dr. Henne-am-Rhyn a t. d.

2. Velmi významný jest oběžník vrchních úřadů svobodných zednářů „ku bratřím“ italským z r. 1886 (Leo Taxil, die Drei-Punkte-Brüder, Paderborn, Bo-

nifacius-Druckerei 1887, 2 sv. str. 386 a násled.) „Obracíme se k lóži „bratří“, stojí zde, „ohledně předmětu, kterýž jest pro triumf pravdy nad dobrodružnými nestvůrami theokracií a nadpřirozených náboženství, zvláště nad katolickým, nejhouževnatějším z nich, důležitosti nejvyšší.“

„Co se již stalo, zasluhuje sice vší chvály. Potlačení náboženských řádů, zabavení církevních statků, rozkotání světského panství papežova to jsou tři velké činy, žulové základy zednářského hnutí v Itálii. Vší chvály hodny jsou také práce podnikané v tisku a ve škole.

„Ale to nedostačuje. Vláda nemůže při nejlepší vůli učiniti všecko, aby propagandu naturalistických teorií podporovala. Ona musí účtovat s předsudky lidu a žárlivostí kabinetů. Avšak ohledy, jež vážou zednářské státníky, nepřekážejí soukromé činnosti bratří zednářů.

„Jedná se tedy o využitkování minulosti a o ustanovení společného operačního plánu.

„Nejprvé třeba vštípati lidu ideu, že svobodné zednářství žádných politických účelů nesleduje“ (jaká lež!), „že jen pracuje, aby dalo lidem svobodu, aby rozvázalo pouta, jimiž je náboženství dogmaty a předpisy svírá“. (Aha!)

„Dále jest důležité, rozšířiti víru, že svobodné zednářství nebojuje proti katolíkům, nýbrž jen proti klerikálům. Proto třeba pevně a neustále tvrditi, že náboženství požívá úplné svobody.“ („Neues Wiener Tagblatt“ přinesl právě 8. května skvostný článek podle tohoto pokynu).

„Ale denní starostí bratří :: zednářů musí býti vychování a vyučování ve škole. Oni musejí bdíti nad tím, aby, nehledě ku případům výminečným, nebyly udíleny ustanovovací dekrety takovým katolíkům, u kterých by snad

ještě zbytek náboženského smýšlení byl.“ (Tak byla na německé universitě v Praze připovězena jistému snaživému katolickému laikovi určitá professura pod tou podmínkou, jestliže k lóži přistoupí; zároveň mu pokynuto, že jako člen lóže katolíkem podle jména býti může, ve skutečnosti však ne. Mladý ten muž vzdal se professury, poněvadž v důvodech víry dosti vycvičen byl.) „Správcové obecní musejí pečovati o to, aby žádní učitelé s katolickými idealy připouštění nebyli. Školy obecní, útulny, gymnasia, lycea, technické školy mají míti podle okolností ráz buď indifferenční nebo protikatolický; naturalistickým, každého náboženského předsudku prostým teoriím a mravům musí se do nich zjednati přístupu. Vyšší školy jsou již po většině v rukou bratří a jejich spojenců; nedostává se však energického boje a jest na čase zjevně přejíti k němu.

„Abychom se zmocnili vyučování národního, k tomu jsou prostředky zákonité (jako odevzdání škol s obecní dohlídkou státu, protože obec mnohdy bývá ještě náboženskou) a prostředky přemlouvání (nábožensky smýšlející učitelé budtež vábeni do liberálních spolků školských anebo učiněni neoblíbenými, u rodin budiž vyvyšováno chování lidumilné a hledme křiklavě vymalovati všecko, co k necti klerikálů slouží).

„Abychom však na poli vyučování značných výsledků docílili, jest na skrze nutno, uložiti duchovenstvu mlčení, zákonitě sesazením nebo pensionováním se strany vlády, soukromě pomlouváním kněží jako podvodníků a licoměrníků. Nižšímu duchovenstvu třeba namluviti, že jest úmyslem vlády, jeho plat zlepšiti a je od autority biskupů a papeže osvoboditi“ (— čeho však duchovenstvo ani nežádá). „Lidu namluvíme, že volba faráře jest jeho dobrým právem.

Tímto způsobem ochromí se katolická hierarchie, zničí se náboženství a raziti se bude cesta zákonodárství, jímž by sníženi byli duchovní na pouhé vykonávatele státu.

„Tyto idey spásy (!) lze šířiti nejúčelněji tiskem“ (vídeňský „Vaterland“ uveřejnil nedávno sensační články o „bratřích“ a v seznamu jmen zastupcové vídeňského tisku nescházeli; vždyť píše všechen liberální tisk v duchu a ve službách lóže. Ano v tomto seznamu byli jmenováni také učitelé obecné školy v Linci, aniž je však proto státní návladní vyšetřoval; ba tito cvičitelé mládeže vyznali směle, že podle ducha svobodnými zednáři jsou), „spolky, dělnickými jednotami, společnostmi ku vzájemné podpoře, veřejnými přednáškami, lóžemi a jejich stoupenci. Nedalek jest den, o němž příroda hymnu vykoupení na zříceninách náboženství zpívati bude!“ Ano, na krátko bude se tato hymna pěti bez vší pochyby! Neboť víme ze svatých písem, že poslední otřesení světa mocnostmi protibožskými jest dobou „Antikrista“, „člověka hříchu“, jak jej apoštol nazývá; je to onen, kterého pozdraví Juda jako Mesiasše, jehož pád strhne však konečně bělmo s očí synů Jakubových, aby přišli a klaněli se tomu, kterýž jim jest dodnes pohoršením, „bratřím“ však, jež řídí Israel, bláznovstvím. Stane se, ano bude, že přijde na nás poslední krvavá zkouška skrze „syna záhuby“ a gardou tohoto konečného nepřítele jest zástup „bratří“ s Judou. Žijeme v očekávání tohoto titana; každé pokolení může býti od nynějška připraveno na to, že svých dnů neskončí, aby nedožilo se toho nejmocnějšího boje, kterýž byl mezi křesťanem a protikřesťanem kdy veden. Nous sommes dans l'attente, to jest přesvědčením všech, kteří tuto otázku vážně studovali. Bližší lhůta jest nám neznáma, ale ona není daleka. Armáda, jež se nabízí k službám obřího ne-

přítele toho, jest v lóži již sešikována, vycvičena a na všech místech připravena; ona vzrůstá denně a bude řevem démonů slaviti vítězství, kteráž opatří jim krátkou samovládu. My se však nestrachujeme. Kristus přemohl svět a my zvítězíme skrze Něho; otcové naši prolili pro víru svou krev, my jsme tedy dětmi mučenníků a dovedeme Božskou silou umíratí jako hrdinové, jako otcové naši!

3. Patříce však s důvěrou do budoucnosti, nesmíme zapomínati na povinnosti doby přítomné. Proto bojujeme mečem myšlenky, slovem pravdy za **právo katolické školy**. Ona jest, jak ze snažení Kristu nepřátelských bratří snadně poznáváme, střediskem střediska všech našich péčí a práce. Ona potřebuje tím více naší celé pozornosti, uvažujeme-li, že tyto útlé byliny, kteréž máme dnes vytvořiti, mohou býti již povolány, aby v onom posledním boji gigantském, který jsem byl dříve připomenul, se zkusily a osvědčily. My nepravíme: après nous le déluge, co jest nám po bídě pozdějších? Ne, z nás každý má na svém místě, každý podle sil svých, každý podle míry a popudu svého ducha konati, co možno, aby dílo Vykupitele světa, jehož zvěstování všem národům na nás vneseno bylo, jako podklad nesmírné ceny, jako perla, kterouž nemůže žádné bohatství nahraditi, bylo ctěno, stráženo, proti úskoku a zlomyslnosti ochraňováno.

Škola jest to, po čem lóže své ruce natahuje. Žádáte-li dokladů dalších, podívejte se do výborného spisu Pachtlerova: „Der Götze der Humanitaet oder das Positive der Freimaurerei“, Herder, Freiburg 1875. „Bauhütte“ mluví (1874, str. 58.) s rozkoší o „nekonečném požehnání pro dospívající mládež, jsou-li učitelé na vyšších a elementárních školách ano jsou-li i školní radové svobodnými zednáři.“ Br. ∴ Buddingh vyznává, že jako učitel nikdy neopomenul,

žákům v pravdě svobodně zednářského ducha ve spisech Goetheových, Schillerových a Lessingových vysvětlovati. Že Goethe zednářem byl, jest známo; čtete o jeho duchu znamenitou práci Baumgartnerovu. (2 svazky, Herder 1886.) O Lessingovi podal důkladnou studii Haffner (Kolín 1878), nynější biskup mohučský. Že Gleim, Herder, Wieland, Blumauer, J. Paul Richter ku „bratřím“ patřili, jest zjištěno. Victor Hugo a Louis Blanc byli od „bratří“ jako „dva největší svatí“ 19. století oslavováni. (Taxil, 2, 546.) Historikové Heeren, Knigge, Dalberg, Claudius, filozofové J. G. Fichte, K. Kr. Fr. Krause, dále Reinhold a Börne, Lavater a spisovatel „Hodin pobožnosti“ — Zschokke byli zednáři. Moderní školní knihy chovají tudíž hojně látky, aby „myšlenkovými blesky“ a „dokonalostí formy“ svým účelům sloužiti mohly; a způsobem pochopitelným vykládají nám jejich správce ve zlé, že chceme, aby těchto plodů „osvěty“ bylo užíváno jen u výboru a s kritikou, aby mladý člověk, cviče se v silách přírodních neztratil klenotu svého křesťanství. „Freimauerzeitung“ z r. 1873 poznamenává jako povolání učitele „vychování člověka na člověka“, ne na křesťana!*) Známo jest napomenutí londýnských zednářů ku „bratřím“ belgickým, „aby organisovali svobodné vyučování a otevřeli ústavy“, v nichž by dítky racionelně vyučovány byly. (Pachtl. 1. c.) Již r. 1840 vyslovil br. ∴ Defresne v Bruselu požadavek, že bratří musejí ze všech sil přispívati k zakládání svobodnozednářských škol, svobodných universit pro vyšší vyučování. „Proti duchovenstvu“ pravil br. ∴ Eugen Sue, „bojujeme nejlépe, jestliže osvobodíme od jeho vlivu a vyučování dospívající mládež.“ V prosinci

*) Časopis horno-rakouského učitelského spolku psal před několika lety: „Nová škola má úlohu, z křesťana člověka udělati“; řídil se tím do slova.

1864 utvořila se v Bruselu liga k rozšiřování svobodno-zednářského vyučování, společnost, podle níž mnohý, podle udání pouze „národní školský spolek“ tu i tam založen byl! Od r. 1866 stojí „Velký orient“ v Paříži v čele spolku pro šíření a povznesení zednářského elementárního vyučování. „To není spolek pro účely vyučovací“, pravil biskup Dupanloup, „nýbrž jednota proti náboženství, vyučování jest škraboškou, bezbožnost a protikřesťanství jest účelem konečným.“ Když byl br. : Duruy, který rozšiřuje nyní za potlesku liberálního tisku všech zemí své tendenci římské dějiny, ministrem vyučování, psal mu bohaprázdný „Siècle“ 20. listopadu 1867, aby co nejrychleji založil v zájmu ženského vychování vyšší normalní školu pro „professorky“; neboť, aby byl poražen „nepřítel pokroku“, třeba prý ženy poučiti, aby pak své dcery na „svobodné zednářky“ vychovávat mohly!

4. Ale bylo by nositi sovy do Athén, kdybychom ještě svědky kupiti chtěli, že nová škola dítkem lóže jest. Ještě před nedávnem oznamoval Katolický vídeňský paedagogický časopis, že četná shromáždění učitelů podala prohlášení, že jsou z celého srdce ideám lóže oddáni. Že tato škola jest školou bez Krista, vysvítá ne méně z toho, co jsem byl již pravil. Jest-liže v některé zemi není křesťanské jméno ještě pod trestem zapovězeno, trpí nová škola. sice ještě několik hubených hodin pro katechismus; také tisk mluví ještě o počtách katolické církve, jakož nalézá „Neues Wiener Tagblatt“ ze dne 8. května t. r., že katolická církev není nikterak pronásledována, naopak že se všelikému uznání těší, poněvadž „průvod o Božím Těle“ jest tak přeskvělý; jen oni „klerikálové“ myslí ten „šlechtný“ list, jsou prý nenasytni a mluví prý o nebezpečnosti se strany zednářství! Ó, my známe vás, vy „bratří“! Jest nutno na ten čas ještě, protože potřeba káže, povoliti několik hodin

pro katechismus i krčíte se, protože nahromadění jiného učiva beztoho dostačuje k tomu, aby křesťanská pravda byla od učitelského, podle Dittesa vycvičovaného světa tisícerymi poznámkami znešvařena, zatemněna a směšnou učiněna. Anebo myslíte, že by byl učitelský ústav ve Vídni schopen, křesťansky smýšlející učitelé vychovávat? Dr. Dittes, jeho dlouholetý ředitel, převzal ústav s vyjádřením, že žádný duchovní nesmí o jeho dům ani nohou zavadití. A jestliže se pak tohoto požadavku spustil, stalo se to proto, že pochopil, že na ten čas jest ještě nejněsnější úloha ta, bojovati proti křesťanství také po boku duchovního. Nečiníme zajisté muži tomuto křivdy žádné. Neboť jeho: „Základ metody vychovávající „upírá fundamentální články křesťanství výrokem: „Jaké by bylo poslední určení člověka, nevíme, není to však pro vychování člověka (!) směrodatno!“ „Paedagogium“, redigovaný od něho časopis pro vychování a vyučování, velebí (1884, 6, 370) Japonsko jako zemi, kde není žádaného vyučování náboženství, žádné theologie, žádné vlády kněžské, a doufá, že také evropské státy časem se naučí, co jim k pokoji slouží!

V duchu tohoto Dittese píše také nástupce v jeho úřadu, dr. Hanak, an prohlašuje, „že nadpřirozené upotřebeno jsouc na přirozené plodí pověru!“ Tato zpodilost byla by směšna, kdyby blasfemie nemusila nejhlubší bolest vzbuzovati. Kristus tedy, syn živého Boha a Syn člověka, ústřední zázrak nadpřirozenosti ve své osobě, ve své nauce, ve svých skutcích — musil by, kdybychom vyvolili jej my ubozí lidé za vůdce, vzor a ochránce, vésti k pověře! Kristův zákon, jeho slova, jeho nadpřirozenost, musily by, kdybychom jich na náš život upotřebili, jako pravidlo a vodítka našeho myšlení, chtění a konání je považovali, vytvářovali lidi pověrečné! O Vídni, kterak

jsi hluboko klesla, že dáváš učitele svých dítek opatřovati muži, kteří nepovažují Krista za cestu pravdy a života, nýbrž za cestu k pověře, k pošetilosti, k bláznovství! V duchu Dittesově a Hanakově píše v Rakousku ještě osmnáct jiných školských a vychovatelských listů; jejich stanoviskem jest křesťanství nepřátelský, zednářský duch liberalismu. Po dobrém porozumění napodobeno v Rakousku se strany nevěreckého světa, čemu venku „bratří“ učili. Opicemi, napodobiteli, nesamostatnými mysliteli nejsou věřící, nýbrž odpadlíci! Přispůsobují se cizácké pošetilosti a jmenují to pokrokem, kdežto tmářem nazýván a surovcem, kdož jako cizinec sem přichází, aby pravdě sloužil. Čtème bratrské spisy sousedstva! „Latomia“ prohlásila „církevní křesťanství za zcela vyhostěné z oboru rozumu a neshladitelné nepřátelství mezi rozumem a naukou církevní.“ (Pachtler 217.) Zcela se s tím shoduje prohlásil vídeňský nadučitel Huber v Mistelbachu: „Učitel vyučuje počátkům vědy, duchovní středověké scholastice; učitel vyučuje boji o život, kněz vyučuje radostem nebeským: propašť nepřeklenutelná leží mezi náhledy těchto dvou, lidí vychovávajících činitelů. My nemůžeme nazpět, my musíme vyučovati vědě, jak ji vzdělanost dává!“ (Hager, Konfess. škola, str. 5. R. 1876. zavrhl učitelský sjezd v Liberci v návrhu na „křesťanská mravouka“ slovo „křesťanská.“ (Pražská „Politik“ ze dne 1. března r. 1888.) Takových projevů jest veliké množství. Dýchají týmže duchem nepřátelským proti křesťanství, kterýž lóže považuje za životní živel svůj. Rouhání velmistra prof. Bluntschliho liší se od toho jen zločinností tónu, ano nalézá „božského ducha ve viditelném tělese přírody“, „dědičný hřích považuje za „směšný domysl“ a nám vyčítá, že jsme „Jednoho“ Boha ve 3 osoby rozdělili, Jemu také bohyni jako choť a matku přidali a ďábla jako proti-

boha temnosti ustanovili!“ S podobnou přímostí a drsností naznačil br. ∴ Quinet ducha lóže výrokem: „Nejedná se o vyvrácení, nýbrž o vyplenění papismu; nejen o vyplenění, nýbrž o znectění; nejen o znectění, nýbrž, jak jeden staro-německý zákon ustanovoval o cizoložství, o to, abychom papismus ve špíně utopili.“ (Pachtl, 397.) Br. ∴ Goffin se rozzuřil, že svobodné myslitelství za státní zločin považováno a že kárán professor, který se vyslovil proti božství Kristovu; on žádal jako za prostředek proti křesťanství za bezplatné a závazné vyučování bez kněží a tázal se hledě k narážce Voltairově na křesťanství, jsme-li ochotni dáti nad sebou panovati tomu „infamnímu“ nebo jej zničiti. Odpovídalo ideám těmto, že byly krucifixy a obrazy svatých ze škol vymítány, náboženská cvičení potlačována a že křesťanským modlitbám a školním knihám dán takový ráz, že je i židé schvalovati mohli, ano že i židé za učitele katolických dítek ustanovováni byli.

Nová škola, drahý příteli, založena tudíž beze vší pochybnosti k tomu, aby proti křesťanství bojovala; a jestliže se to za našich časů tu a tam ještě více nebo méně tajně děje, jsou přece uvedené tu skutky a projevy rovněž tak makavými důkazy konečného cíle této školy jako platnými důvody k odporu proti ní.

5. Nová škola bez Boha.

Vyznáváte, ctěný pane a příteli, že tvůrcové nové školy nejsou ovšem pozitivní víře v Krista nakloněni, Jste však toho názoru, že Božská idea a nesmrtelnost, proti nimž se ničeho nenamítá, všem lidumilům společným základem vychování býti mohou.

Nechci dnes mluvit o tom, že Božská idea jest mimo katolickou církev všude různými bludy zkalována; musím Vám však na paměť uvést, že bůh lóže, pro kterého nová škola určena, není žádným mimo- a nadsvětským, žádným čistě duchovním, osobním Bohem. Br. ∴ šl Trentowski ve Freiburgu prohlásil 1865 (Pachtler 238 násl.), „že svobodné zednářství vyzývá Boha a vyznává náboženství, že to však činí pouze jen ve svém humanistickém, čistě a všeobecně lidském duchu; že ctí Boha, avšak pojem Boha každému svobodným ponechává, ať křesťanem anebo židem, pohanem nebo deistou, pantheistou aneb atheistou; tímto způsobem že jest zednářství svatyní veškerého lidstva, svatyní pravého náboženství, náboženstvím všech náboženství!“ V Paříži pravil br. ∴ Pelleton: „Kdo z vás může mi dáti vysvětlení slova B ů h? My máme o B o h u ty nejrůznější idee a názory. Kdyby Bůh každého z nás byl fotografoval, tu bychom se vzájemně nepoznali a myslili bychom, že patříme k různým plemenům.“ (ib.) S ohledem na lidi „profaní“ a na ženy bylo pak, když Pelleton se vymluvil, uzavřeno, Boha ještě jako škrabošku zachovati. (ib.) Božská idea je tudíž spolku věcí velmi lhostejnou, ba potupnou, s kterou každý nakládá, jak chce. Kterak by se dala založiti na ní mravouka, vychování? Jistý dr. juris Stern prohlásil mi nedávno, že žádá soustavu ethiky, v níž by ničeho, praničeho předpokládáno nebylo. Vidíme, že může zajíti jen mezi „bratry“, kde sám bůh atheistů ještě jako Bůh projde; tu se nepředpokládá nic, pranic, i může, kdo tomu chce, ethiku svou na ničem založiti. Za Boha tu platí, co kdo chce; tak máme podle přání také milou vlastní vůli za základ ethiky.

Chameleon, jež otcové nové z školy Boha dělají, existovati schopen není! Je to bytosť, již nikdo vážně pojímati nemůže. Neboť bytosť, jež má v sobě

odporující sobě známky, jest nemožná. Hmota, o níž pošetilec prohlašuje, že jest sama sebou a jí za svého Boha vystavuje a čistá, duchovní, osobní bytost, kterouž my křesťané jako Boha vzýváme, jsou protivy jako ne a ano! A tak se to má také s Bohem křesťanů oproti bohu deistů, kterýž dívá se na své dílo, stvoření, němě a nečinně, jako oproti bohu pohanův, jenž jest s tvorem totožný, a pantheistův, který veškerenstvo tvorového světa zbožňuje a neméně s Bohem Židův, kterýž upíraje tajemnou trojnásobnou jsoucnost bytosti jedné, opět podle libosti své božství určuje. Kdo chce spojití všechny tyto protivy k božské ideji, musí skutečné myšlence na Boha dáti výhosť a vyznati s bláznovstvím: není Boha! Tak pochopujeme, že „Freimaurerzeitung“ (již od r. 1875—1883 redigoval známý br. . . Dr. Henne-am-Rhyn) mohla prohlásiti 21. března 1874: atheisté, již hledají příčinu přírody v ní samé, místo mimo ni, mohli by býti zednáři nejvhodnějšími, lidmi nejctihodnějšími! Tak pochopitelno, že týž list mohl 26. dubna 1873 oznámiti se zálibou, že jistý kandidát při svém přijímání do lóže vyznal se ku všeobecné spokojenosti, že o božství žádné představy nemá. Tak pochopitelno, kterak br. . . K von Gagern mohl vyjádřiti se r. 1866.: „My zednáři musíme se stavěti nejen nad různá náboženství, nýbrž také nad každou víru v Boha, ať již jakkoliv se nazývá“. „Freimaurerzeitung“ l. c. poznamenala na to, že atheisté jsou těmi štěstí přinášejícími titany, kteří na lidstvo volají: „jen blázni mluví a sní ještě o Bohu a nesmrtelnosti“, a ona blahopřála panu z Gagern, že chce pozbaviti zednáře každého dogmatu a zákona církevního. (Pachtler 246.)

Lóže neuznává tedy za Boha Stvořitele nebe a země. Jestliže nám však br. . . Bluntschli učinil výčitku, že jsme satana jako „protiboha temnosti“ vy-

stavili, poučuje nás Taxil, že jest to lóže vysokých stupňů, kteráž — ve skutečnosti je to pro „modré“ tajemstvím — v pravdě přímo a výslovně ďábla jako svého Boha a pána, jako Boha ne tmy, nýbrž světla, jako stavitele světa a všesvatého vzývá, tiaru papeže a koruny knížat nohama šlape a válku proti Bohu za povinnost člověku vyhlásila — blasfemie, pro niž Proudhon stal se ihned „rytířem qadoš“, a jež bratry přiměla k tomu, že svatosť Proudhonovu o slavnosti slunovratu slavili. (Taxil 2, 280—317).

Rozumí se samo sebou, že nízkým stupňům přímé vzývání Lucifera nabídnouti se neodváženo. Mnozí v této třídě jsou příliš obmezeni, aby se nad vulgární ideu svobodného zednářstva, že Bůh a anděl a ďábel jsou vždy jen věci jména a myšlenky, povznésti mohli. A tak učiněno pro jádro zednářů a přátel credem to, co zváno „čistě lidské“, ano právě toto prohlášeno za „vysoké božské a jediné křesťanské“ („Latomia“ 1868, str. 167), za „jediné a pouze oživující náboženství“ (ib.), aneb, jak „Freiburger Ritual“ určuje: „Principem, účelem a obsahem zednářství jest humanita, čistě a všeobecně lidské, sebevědomí a svobodná vůle, tajuplné Já ve člověku, kteréž Boha a vše božské v sobě skrývá. (Pachtler 249.) Br. . . Vinzent pravil proto v Paříži: „Jsem na straně těch, kteří kladou slovo p ř í r o d a na místo slova Bůh; naše myšlenky jsou jen „rozklad mozku“ (ib. 25.) „Svobodná zednářství“, pravil br. . . Trentowski, „kteréž vzněcuje a rozplameňuje v člověku božské a neuzívá k tomu žádných příkázání Božích, žádného svatého písma, ničeho duši cizího, ničeho zevnějšího, zušlechťuje člověka snadno, brzy a jistě, nečiníc jeho samostatnosti, a osobnímu způsobu myšlení žádného násilí, vychovává dobré lidi a je s to, samé Kristy vytvořovati“. (ib. 253.) Na tomto stanovisku má smysl, psáti s dr. Dittesem, že ničeho ne-

víme o posledním určení člověka, které totiž leží nad ním a mimo něho.

To jest litsinami prokázaná božská idea otců nové školy; můžeme se diviti, že se tu staví na pranýř „konfessionální“ škola katolíků jako znamení smrti a pekla, zhloupění, fanatismu a pověry?

6. Voltaire.

Odpovídáte mně, ctěný příteli, že uvedeným skutečností neodporujete, ba Vy mne prosíte, abych thema posledního listu rozvedl ještě dále.

Rád vyhovuji přání Vašemu. Uvažuji však, co bych k tomu, co jsem byl již řekl, mohl ještě připojiti a tu mi napadá Voltaire. Vykládáním o něm hodlám Vás dnes bavit, protože, jistý známý můj učenec přivedl jej také ve spojení se školou. Učenec, jejž na mysli mám, jest přírodozpytec, muž milých způsobů, kterýž má tu řídkou ctnost, že dovoluje, aby proti jeho ideám rovněž tak prudce bojováno bylo, jak on jich hájí. Vážím si ho proto a modlím se často: Pane, neslyš všecko, co pan Mach k lidem mluví, neboť jej miluji velmi.

Před několika lety byl dr. Mach zvolen rektorem university a při banquetu, který shromáždil na Příkopech v Praze professory všech fakult kolem nové hlavy škol, pronesla jeho Magnificence podle zprávy „Bohemie“ a jiných listů přípitek, kterýž jest všem Pražanům nezapomenutelným. „Důvěrou Vaší byv ve Vaše čelo postaven“, pravil Mach, „vyzývám Vás, abyste povznesli číši za zdraví Jeho Veličenstva, našeho vznešeného císaře, protektora vědy; kéž vaše usilování o vědu vyhovuje vždy intencím Jeho Veličenstva a, abychom v tomto duchu působili, budeme

upíratí zraků svých k osvědčeným vzorům, jakými jsou — Voltaire a Bedřich II.!”

Universita, velectěný pane, jest sluncem země. Duch, jenž ovládá vysoké školy, určuje smýšlení vzdělané společnosti, která dává směr parlamentům a pro školu a život zákony dělá. Dobré zákony jsou beze vší pochybnosti jedině spolehlivým základem státu. Ale jiného základu pro lidstvo ve státě, společnosti a rodině nemůže položití nikdo mimo onen, kterýž jest již položen a kterým jest Ježíš Kristus. To jest vyznáním křesťana, jenž následuje apoštola (1 Kor. 3, 11.) a proto školní zákonodárství, které vyučování na křesťanském názoru světa nebuduje, za prospěšné míti nemůže. Jestliže tudíž vystavuje se ve středu vyšší společnosti Voltaire za vzor, stojí za to, posvítiti si na tohoto moderního „patriarcha“ blíže, abychom poznali, jaký ten základ jest, který škole na místě Ježíše Krista dán býti má.

Voltaire narodil se 1694 v Paříži a zemřel tamže 30. května 1778. Šedesát let troubil na trubu mínění veřejného a největší části tohoto času použil k tomu, aby osočoval a snižoval svaté písmo. Tak se stal hlavou svobodných myslitelů své doby a obdivem nevěrců a atheistů století našeho. Tito učinili z něho jakýsi idol, poněvadž v něm spojovalo se všecko, co dřívější pokolení proti zjevení shromáždila. On byl zlým duchem 18. století, jež v něm žilo se všemi chybami a neřestmi svými a vidělo jej „velekněze kultu rozumového,“ vzchopovati se k rozhořčenému boji proti zjevení a bibli. Ale zřídka stává se člověk ze sebe samého tím, čím se stane. Vyučování v mládí rozhoduje o budoucnosti. Znamení nadání dítěte, plné ducha a života, uvedeno brzy ve směr osudný. Nevěrec Gédoyn byl jeho prvním učitelem, kterýž dal tříletému chlapci již celé „Mosaidě“ z paměti se učiti, básni to, kteráž líčí Mojžíše jako podvodníka.

Voltairův bratr, přepjatý Jansenista, naplnil jej ku zbožnosti ošklivostí. Jeho matka, která praničeho nečinila pro vychování synovo, zemřela 1701 před jeho vstoupením do koleje Jesuitův. Co tito hleděli napravit, zkazil Gédoyň zas o volných dnech a za prázdnin; obcovaľ s chlapcem vytrvale ve smyslu Mosaidy a uvedl jej ve spojení s nejšpatnější společností pařížskou, se Sullym, Chaulieum, La Farem a Ninonou, jež byla rovněž tak bezbožnou jako nemravnou; živost a žádostivost mladíkova zalíbila se Ninoně tak, že mu dala 2000 franků na nakoupení kněh. Žádný div, že Jesuita Le Jay předpověděl již žáku, že stane se jednou korouhví nevěry ve Francii.

Dospěv dvacátého roku, napsal Voltaire svou „Epištolu k Uranii“, dceři maršálka Aligrea, svobodné myslitelce a veřejné nevěstce. Rozmlouvá tu o křesťanství podle svého Pro a Proti, končí své Pro blasfemií, že, založil-li Kristus svou nauku na podvodu, jest štěstím, od něho podvedenu býti, kdežto to Proti končí větou: nejsem křesťanem, můj Bože, abych tě více miloval! Když byla tato Epištola 1732 tištěna a velké rozhořčení vyvolala, sáhl Voltaire ku prostředku, jehož upotřebil později často, dementoval se totiž jako autor a za autora jmenoval mrtvého.

1726 odebral se Voltaire do Anglie, kdež jej obcování s deisty vychovalo na „otce filosofů“ jeho doby. Při jeho příchodu pohyboval mysleni právě Collins, jenž prohlašoval „svobodné myšlení“ za právo a povinnost a prorocťví St. Z. nazval jednoduchými allegoriemi, kteréž nemohou žádných důkazů poskytnouti. Brzy potom následovaly Woolstonovy brožurky proti zázrakům Spasitelovým, v nichž nespátrával skutky, nýbrž podobenství ve formě vypravovací. Voltaire byl tak unešen těmito a jinými věcmi, že prohlásil za své neštěstí, že se mezi těmito Angličany nenarodil. Nejvíce působil na něj Bolingbroke, který

šířil svobodné myslitelství ve světě vznešeném. Prvním ovocem anglické cesty byly „Filosofické listy“ 1734, kteréž byly v Paříži spáleny rukou katovou a Voltairea přinutily k útěku do Cirey, kde žil 15 let u markýzky Chatelet. Oba se k sobě hodili. Cvičili se společně ve vyhledávání námitek proti náboženství. Ráno při snídání četli kapitolu z bible a dělali pak k ní po svém způsobu poznámky; tyto nápady byly napsány pak na papír a 1776 vydána „la bible enfin expliquée“, stoka, „plná špíny a hloupostí“, v níž také ony poznámky objevily se znovu.

Po smrti markýzčině 1750 odebral se Voltaire na dvůr svého knížecího přítele Bedřicha II. do Berlína. Zde objevil se 1752 „Zákon přirozenosti“, který se přimlouvá za etablování „neodvislé mravouky“, kteráž ode všeho zjevení a ode všelike soustavy o přirozenosti nejvyšší bytosti upouští. V Berlíně sepsal Voltaire také „Obhájení Bolingbroka“ a začal „Dictionnaire philosophique“, v němž pokračoval až do konce života a ježž všemi bezbožnostmi naplnil.

Po dobrých dvou letech stali se Bedřich a Voltaire již vzájemně nesnesitelnými. 1753 nadešlo odloučení. Pak vidíme Voltaira 1754 po šest neděl v klášteře Dolm Calmeta, kde se přihlásil, „aby jako Pavel navštívil Antonia“. V knihovně našel učené biblické komentáře Calmetovy. Ale kterak jich užil? Opsal si pečlivě všecky námítky, které ten velký bibliista vyvrátil, aniž se o vyvrácení staral a z těchto poznámek sestavil pak později nová pojednání proti písmům svatým. Byla to dobrá válečná lest, praví, zajíti mezi nepřátely své a mezi nimi střelbou proti nim se opatřiti. Ostatně naslouchal rozmlouvám Otců s tak pobožnou tváří, že myslil dobromyslný opat, že se chlubiti může, že nejprvnějšího deistu Evropy obrátil.

1758 stal se Voltaire pánem hradu ve Ferney. Tu dospěl jeho hněv proti zjevení svého vrcholu, zde psal většinu svých děl proti bibli. Jeho přátelé povzbuzovali jej, vlastní vášeň jej podněcovala. S léty jeho nenávisť proti všemu svatému vzrůstala; jsa 66 let stár, nenazýval Krista a křesťanství již více jejich jmény, nýbrž jen přídavným jménem „infámní“; se vztekem mezi křesťanskými odpadlíky bezpříkladným prohlásil se tento insolentní rouhač za osobního nepřitele Stvořitele světa! „Zničte toho infámního, to jest ten veliký bod“, píše Alembertovi; „má oškli- vosť před tímto infámním“, píše hraběnce z Argen- talu, „stává se jen větší a krásnější“ atd. atd. Má dost toho poslouchání, že dvanácté mužů křesťanství ve světě rozšířilo, on jim ukáže, že j e d e n stačí, aby je zničil! Ve 20 letech, psal 1758 Alembertovi, má Bůh dohráno! Dvacet let později skončil ten nešťast- ník, zoufalec, volaje: Jsem opuštěn od Boha i od lidí! Brzy vzýval, brzy rouhal se Bohu, kterého byl zneuctil! Volal brzy plačtivě, brzy tónem úzkostného svědomí, brzy v návalu svého vzteku: Ježíši Kriste! Ježíši Kriste! Říkal opět a opět, že ďábla vidí a volal pak: „On jest zde, on si jde pro mne“; „vidím jej, vidím peklo, ukryjtež jej přede mnou!“ Strašlivé podrobnosti této smrti byly vypravovány často; cf. Maynard, Voltaire, 2, 617 n., Allonville, mémoires secrets, Paris 1738—45, 2.71 n. Harel, Voltaire, Paris 1817 p. 123 (s udáním lékaře Voltairova: „zemřel, svůj výkal pohlcuje“ — v zoufalství vykonává, co nejlživějším překroucením slov Ezech. 4, 15. uvalil na proroka (Dict. phil. art. Ezech. sv. 8, 553.)

Takový tedy jest ten člověk, kterýž má býti vzorem školy, ba souhvězdím škol vysokých!

A jsou snad díla, jež byl Voltaire zanechal, děly vědeckými? Vždyť jsou atheisté, které té neb oné lidské vědomosti dovedně učí; ignorujeme jejich

pošetilosti v ohledu náboženském a užíváme podle potřeby jiných jejich prací, jestliže něco hledí z toho; přirozeně nesmíme však takovýmto pánům dáti do rukou nezkušenou, nevyzbrojenou mládež, kteráž ne-umí ještě rozeznávati zrní od plev, pošetilosti ignorovati a jen věci dobrých si všímati. Prospěl však Voltaire vědě nějak? Posloužil fysice, medicíně nebo jiným odvětvím vědění? O věru, neučinil z toho všeho ničeho! Za to jest těch 70 svazků, v nichž zjevení znešvařuje, plno lži, pošetilosti, nevědomosti! Upírá-li ku př. Mojžíšovi, jehož existence jest mu i nejistou, pentateuch, dokazuje, že židé učili (!) se čísti a psáti teprve v zajetí babylonském, kdežto 1500 let před Kr. nebylo ani písma ani náčiní psacího, nýbrž lidé mohli vrývati do velkých baivanů jen obrazy (hieroglyfy); tato tak často od jeho ctitelů opakovaná „moudrost“ dnes je zahanbuje; neboť jest znám na př. „Papyrus Prisse“, kterýž patří alespoň do doby Abrahamovy! Voltairovou zbraní není vědecká opravdovost, nýbrž satira. On nepojednává bibli jako badatel, nýbrž jako posměvač. On nediskutuje a nezkouší, nýbrž on paroduje a vysmívá se. On nevyhledává, nýbrž travestuje. Jeho účelem jest učiniti svatosť směšnou a užívá k tomu prostředků fraškářů. Šarlatánovi bez talentu podaří se bez namahání znešvařiti to nejvznešenější, to nejsvětější posměchu vydati. Zpotvoření, zfalšování, lež jsou zbraně jeho. „Musíme lháti jako ďábel“, napsal Voltaire 1736, „ne bázlivě, ne příležitostně, nýbrž drze a neustále“.

Nazývali Voltaire otcem filosofů. On však nebyl filosofem v pravém smyslu slova. On byl sofistou a vůdcem sofistů své doby. Nenalézáme u něho, praví se ve Schlegelových Dějinách literatury, žádné soustavy nevěry, ani soustavy zásad solidních, ani určitých filosofických náhledů, ani nějakého zvláštního

způsobu filosofické pochybnosti. On pravil, že ve francouzském lidu vězí něco z tygra a opice; můžeme tohoto slova užítí o něm samém, tak velice bylo nemožno jeho duchu kousavému, aby o některém předmětu s patřičnou pozorností a slušnou opravdovostí jednal. Jeho obdivovatelé chválí jeho talent formy, jeho obratné péro, jeho brilliantní líčení, vzlet, oheň přednášky. Nemáme ničeho proti tomu. Ale rozkošné obrazy vlastní fantasie nejsou žádnými důkazy pro pravdu tvrzení. Kdo vyhledává na člověku jen to, co směšné, napsal Voltaire sám, nesoutěží s nikým, kdo v platnost uvádí svou důstojnost a svou čest. Nikdo před ním nemluvil o tom, co svato, s takovým cynismem jako on, jemu podobného nelze nalézt ani mezi pohanskými starověkými nepřátely Kristovými. Či může snad sloh a „esprit“, které jsou cynismu průvodčími, proměnití bahno ve vodu živoucí, nedostatek důkazů postaviti tvrzení na základy reelní? Srov. Vigouroux, les livres saints 2, 212—271; Kreiten, Voltaire (Herder, Freiburg.)

7. Nová škola a přírodozpyt.

1. Cítíte, že Jste dojat mým listem posledním a dokazujete, můj příteli, že neodporujete pravdě jako zatvrzelec. Citujete samokresbu démona ve Faustu, jenž svoje zatvrzení dává na jevo verši:

„Bláznem byl jsem, želel bych však,
Bych byl bláznem ještě větším.
Milejší mi v zatvrzení
V statečnosti nezlomené
Dát se zkrotit jako podivín
Než-li pokořit se chabě.“

Osvědčujete k nemalé radosti mé, že nepovažujete pokoření se poznané pravdě za zbabělost, nýbrž

za povinnost a věc cti, kteráž člověka povznáší a zušlechťuje. Vyznáváte tudíž otevřeně, že Voltaira a soudruhy odmítáte, ale prosíte přece, abych odpustil, jestliže dosud jisté pochybnosti potlačiti nemůžete. A tu se vracíte nejprve k našemu dr. Arn. Machovi a poznamenáváte, že měl jako přírodopys-tec také při své neodvislosti ode všech dogmat přece oči, jako každý jiný člověk a tudíž věci přirozené ve stejném způsobu viděti musil, jako křesťan. Žá-dáte tudíž ještě jeden list o této věci ode mne, po-znamenáváje, že § 2. zákona o školách obecných neurčuje špatně, že, vyjímaje náboženství, má býti vy-učování v ostatních učebných předmětech na vlivu církve nezávislo. Co by v různých školách a učeli-štích podle stáří žáků z oboru lidského vědění před-nášeti bylo, to že má se přednášeti podle pravdy a tato že je přece jednou a touže pro všechny lidi, ať již jsou židy, křesťany nebo pohany.

2. Nu ovšem, vědecká pravda jest vždycky táž, sama sebou určená a založená na důvodech, jež vše-liký rozum chápe, ať to rozum věřícího nebo pohana.

Ale zkušenost učí, že zástupci vědy nepovažují věci vždycky samy o sobě, nýbrž že nezřídka všeli- cos k nim přimisují, čímž jejich podoba se mění a jejich vztah k sobě jeví se ve světle, jež skutečnosti neodpovídá. Tak jest pochopitelno, že nedávno ze- snulý dr. Krejčí, kterýž učil v Praze geologii, pro- hlásil bibli za knihu bájek a něco takového slyšeti často, neboť pánové to mluví „ve jménu své vědy.“ Skutečná věda, velectěný, nedává žádné příčiny, mlu- viti takto. Ona jest jako umělecké dílo Phidiasovo; nikdo ho nepozoruje, aby potěšen nebyl. Ale tu při- stoupí kýs Mefisto, učiní ve tváři sochy vrásku, a Vy vidíte nyní — zpotvoření. Dějiny, pokud ohlašují, co skutečně bylo, jsou vznešenou učitelkou; tu při- stoupí však kýs darebák, skroutí a znešvaří konání

jisté osobnosti a zpotvořil Vám světce na — blázna! Remeslo kovářů, tesařů, krejčí a t. d. jest zaměstnání počestné; ale ne všichni řemeslníci jsou počestni. Věda jest velebným statkem člověčenstva; ale jako jsou v Anglii továrny, jež vyrábějí z krásného drahokovu modly, které pohanům ku vzývání prodávají, tak připravují přemnozí mužové vědy z nevinné látky bádání obrazy bludu, takže démon může tak mnoho vysokou školu považovati za hrad, na němž nevlaje prapor rozumu, nýbrž klamu. Znáte přece verše, kterými si ve Faustu starý lišák blahopřeje, když píše:

Posláz padla lstí a klamem
Do mých rukou tato věže,
Na níž korouhve se chvěly
Rozumu a předložení.

Takové jest katolické stanovisko vzhledem k otázce Vaší, jakže to přijde, že církev chce stríci také čistou vědu pro dítky své; ona nechce, příteli, vědu stríci, nýbrž její zástupce, a péči míti, aby skutečné výsledky vědy, jejichž rozmnožení a rozšíření si co nejvroucněji přeje, nebyly „lstí a klamem“ lidské slabosti přetvořovány na modlu, aby zneužíváním a zpotvořováním nebyly ukazovány ve světle nepravém, kteréž bludičkou života se stává.

3. Učitelské poslání církve vztahuje se, jak známo, jen k učení víry a mravů. Kdyby tedy jednou pojal nejvyšší zástupce a hlava církve myšlénku, aby vydal o nějaké základní větě fysiky nebo kterékoliv jiné vědy definici, víme, že by tu nebylo žádné materia religionis a následkem toho že by tu bylo pro katolíky závaznosti zrovna tak málo, jako před nedávnem v pruské aféře sedmiletí. Jako ostatně v této posledně připomenuté věci žádný rozkaz papežský vydán nebyl, rovněž tak málo a nikdy vydán nebyl v některé otázce čisté vědy. Upozornujete-li mne na

Galilea, nejednalo se tam ani o věc víry, ani nebyly dekrety kongregace r. 1616 a 1638 od papeže skutečně podepsány. Kdyby je byl podepsal, víte, že bychom mu poslušností zavázání nebyli, poněvadž věc nepatřila právě do úřadu jeho; ale ani v tomto případě, ani v jiných případech nemůžete opatřiti dekret Otce křesťanstva, kterýž by si osoboval, otázku čisté, přirozené vědy rozřešovati. Jestliže však svět tehdejší s Galileem nesouhlasil, leželo to pouze v tom, že tento učenec své soustavy nikterak nedokázal; to se podařilo, jak známo, teprve, když Newton objevil zákony všeobecné přitažlivosti. A jestliže shledáváme ještě dnes lidi, kteří dí, že bible mluví po ptolomejsku, a proto se zjevně k vědě v odporu nalézají, je to nerozum. Neboť jako Josua, tak „mluví“ ještě dnes astronom „po ptolomejsku“, kdykoliv o „východu“ a „západu“ slunce mluví. On mluví tak, nikoliv protože chce tento pohyb slunce jako skutečnost označiti, nýbrž poněvadž způsob mluvy všech národů běře zevnější zjev za základ a tento způsob mluvy jest i v bibli, protože podle způsobu lidí k lidem mluví. Takovýto způsob mluvy povstává, jakmile některá věc v obzor lidský vstoupí a často může trvati dlouho, nežli bádání zjistí, že, jako v našem případě, vnitřní stav věcí zevnějšímu pohledu rovněž tak málo odpovídá, jako když v i d í m e při jízdě domy a stromy v pohybu. Ačkoliv tedy nepoznamenává svaté písmo o vnitřním vztahu věci a výrazu ničeho, rozumíme přece, co chce, protože mluví jako kdokoliv; duch Boží dal písaři myšlenku, určuje výraz podle způsobu lidí, ať již příčina výrazu s a m é h o byla tenkrát lidem známa nebo ne. — Ohledně jiných bludů a špatného vykládání, pokud se týče Galilea a jiných skutků dějinných, doporučuji Vám výborný spis: „Geschichtslügen. Eine Wiederlegung landläufiger Entstellungen auf dem

Gebiete der Geschichte.“ (Paderborn a Münster 1887, 7. vyd.)

4. Tážete se mne dále, zdali svaté písmo nezačíná bájkou hned na první straně a na nás tudíž nežádá-li, abychom vědecké učení o znenáhlém vytvořování a vývoji světových těles zavrhli. Dodáváte, že jest Vám škola místem pravdy a že právě proto nemůžete potlačiti zásadní obtíže, kteréž vidíte povstávati při tom Vašem „Vydání školy církvi.“ Jsem s to, také tuto Vaši starost několika řádky odstraniti. Neboť již mnozí církevní otcové učili, že výraz „nebe a země“ v prvním verši bible neznamená již světová tělesa v jejich hotové, utvářené podobě, nýbrž světovou z ničeho stvořenou hmotu, z které pak poznenáhla zindividualisovány země, slunce, měsíc a hvězdy, zkrátka všecken svět tělesný, jak to přírodní bádání teprve od Kanta-Laplace a za možné a pravdě podobné prokázalo v přirozeném vývoji sil tvořivě prahmotě propůjčených. Za důvod tohoto názoru udáváno právem, že druhý verš „a země byla pustá a prázdná“ pokračuje u vypravování písmenem „a“, sděluje tedy něco nového, dalšího z pravěku. To by však nemělo smyslu, kdyby v prvním verši byla myšlena světová tělesa, individuálně utvářená. Tak chtěl tedy skladatel vyjádřiti v prvním verši, že Bůh na počátku věcí hmotu ještě nevyvinutou, živly světa tělesného nebo světovou hmotu, z ničeho ve skutečnost uvedl; nyní má to smysl, že pokračuje ve verši druhém zmiňuje se o onom stavu země, v němž byla ještě neobydlená a neobydlitelná, v níž byla hmotou chaotickou, vodou pokrytou, až pak později vyvstaly z pokrývajícího ji pramoře spousty zemí a následkem nového tvořivého vlivu nejdříve rostlinami, pak zvířaty a konečně lidmi zalidněny byly.

5. Tento veledůležitý výklad Otců o poměru obou prvních biblických veršů potvrzuje způsobem překvapujícím Kniha moudrosti (11, 18.), ana tu řeč „o všemohoucí a svět (κοσμος) z beztvárné hmoty (υλη αμορφος) tvořící ruce“ Boží. Tato Boží ruka nazývá se „všemohoucí“, která z ničeho stvořila prahmotu a „tvořící“, kteráž dala živlům vyvinouti se vloženými v ně silami v tělesa jednotlivá. Taková jest myšlenka, že Bůh dal utvářiti se světu, totiž hotově vytvořenému světu, jakým nyní jest, „z amorfnní“, t. j. z nevyvinuté látky nebo ze živlů hmotných. Touto amorfnní beztvárnou látkou byla hmota ještě neindividualisovaná, stejnotvárné, tedy plynovité fluidum, jak to nyní nazýváme. Nejnovější bádání nemají tudíž žádné příčiny, do bible si stěžovati. Ona těží*) bibli, jakož naopak k její vysvětlení slouží. Spectralní analysi jsme se dozvěděli, že země skládá se z látek, jež se mimo ni nalezají také ve světových tělesech ostatních. Kdybychom tedy uvedli všecko kamení a kovy světa do žáru vysokého stupně, roztavily by se všechny při stupňovaném žáru, proměnily by se však v látku plynovou, byly by vráceny ve stav „amorfnní látky“ počátku, o které mluví kniha moudrosti.

6. Dále třeba podotknouti, že Mojžíš, promluviv o látce světové vypořádňuje další vývoj její obrazem

*) Dr. Plateau-a pokus s olejem do vody a alkoholu, pozorování tepla, přibývajícího hloubkou ve vnitru země, analogie pobytu a podoby a povahy těles sluneční soustavy a jiné skutky — dokazují přesně jen průběh znenáhlého tvoření, když se Stvořiteli nelíbilo, světová tělesa jako Adama na určitém stupni hotového útvaru v jsoucnost uvésti. Věda nám udává tedy způsoby vývoje, když všecko bralo se cestou přirozenou. Ale ona nemá očí, jež viděly, jak se to skutečně dalo, ona nemá žádných svědků prapočátku a starších tvárností: tak jsme bibli povinni díky také za to, že nás skrze původce a prasnědka všeho povstávání poučuje, že stvořitelský založený prvopočátek vytvořil se podle přirozených zákonů v pozvolném vývoji dále.

lidského pracovního téhodne, aby obecně srozumitelně poučil svůj lid, že má člověk šest dní pracovati a sedmý Bohu zasvětit. „Dny“ jsou myšleny tedy obrazně, jakož nesmí se na písmenu rozuměti výrazům „odpočívání“ a „mluvení“ Boha, jež podle způsobu lidského voleny. Zvláštní pozornosti však zase zaslouží, že pořad, v němž „Boží práce“ v šesti dnech vypočítávány, odpovídá opět skutečnému průběhu vývoje světa. Neboť Mojžíš předvádí nám, vytknuv pro svůj účel několik hlavních bodů, na oči skutečnou sukcesi a dává jako věda následovati chaotickému stavu pokrytí vodou, pak utvoření země, pak říší rostlin, po této zvířata vodní, posléze zemská zvířata a konečně člověka. Bible a věda učí tedy vývoji věcí ve způsobě zákona přírodního, vývoji tudíž, jehož počátky odděleny jsou od objevení se člověka dlouhou řadou tisíciletí. Pro další podrobnosti doporučuji Vám řádná díla od Güttlera, (*Naturforschung und Bibel*, Freiburg 1877), jakož i od Fr. Pfaffa, (*Natürliche Schöpfungsgeschichte*, Frankfurt 1877.)

7. V těchto dílech naleznete zároveň, čeho si přejete o Häcklovi. Tento muž hleděl své snahy, vysvětliti, že život i hmota povstaly samy ze sebe, bez Boha, opřítí notorickým falšováním, kteréž mu professorové Semper, His a Rüttimeyer dokázali tak, že jako dr. Pfaff podotýká, pozbavil se nároků, aby ve vědecké diskussi ještě slyšán byl. Ale on jest jako D. F. Strauss hoden zmínky pro přímou svou řeč, bezohledné vyličení protiv, an bez obalu praví, že má za to, že organický, jakož i anorganický svět povstaly samy sebou, poněvadž by jinak nabytí platnosti dualismus Boha a tvorů. Poněvadž nechce Stvořitele, jest mu příroda sama sebou. Tak staví ne na důvodech vědy, nýbrž na „nebesích své vůle“! Rozum smýšlí obráceně. On táže se zkušeností a shledává, že lidé, zvířata a byliny, které vidíme, způsobeny

jsou ne sebou samými, nýbrž jinými bytostmi téhož rázu. Pro předcházející pokolení platí totéž pozorování, že odvozují svůj původ od pokolení dřívějších. A tak projdeme různé věky světa a řadu bytostí za námi, od kterýchž pozdější pocházejí a myslíme sebe déle, nejsme s to, mysliti si je bez konce, nechceme-li jinak upadnouti v nesmysl ten, abychom uznávali ve skutečnosti stávající bezkonečný nebo nekonečný počet příčin. Nekonečný počet nemůže právě ve skutečnosti existovati, poněvadž možno ten největší skutečný počet, který bychom mysliti si s to byli, ještě pořáde zvětšiti. Následkem tohoto musíme s nutností myšlení uznávati za poslední příčinu všeho veškerenstva bytost' nikoli bytostí jinou, nýbrž sebou samou jsoucí. A tato bytost' musí býti bytostí poznáním a vůlí nadanou, poněvadž mezi těmi bytostmi, jejichž příčinou jest, nalézá se právě také člověk a nad to všechny útvary všehomíra svou účelností, souladem a moudrostí své stavby prozrazují ruku moudrého mistra. Tuto nejvyšší bytost', poslední příčinu všechněch bytostí světa, nazýváme Bohem, jehož vnitřní přirozenost' poznáváme částečně rozumem, poněvadž soudíme z pojmu „býti samo sebou“ na bezpočátek, nezměnitelnost', nekonečnost' jeho. Zjevení vtiskuje tomuto poznání pečeť svého potvrzení a připojuje zvlášť nauku tu, že jeden Bůh existuje ve třech osobních bytostech, jejichž vnitřní podstatu spatříme teprve na věčnosti a pojímati budeme postupně, když očistěni jsouce poslušností a pokáním, vykročíme z tohoto světa, abychom uzřeli Jež, jakým jest! Tu na zemi však poznáváme, že učení o Trojjediném není nic absurdního, poněvadž nevyslovuje se jedinnost' v témž vztahu jako Trojice, nýbrž ona ohledně přirozenosti, tato ohledně osob, různých podstatí bytosti jedné.

Vidíte tedy, příteli, že řekl-li nám Strauss, že

stará víra odporuje rozumu, ne však sobě samé, má v první části své věty nepravdu, v druhé pravdu. Nemáme tudíž žádné příčiny, školu apoštolátu víry odnímati. Neboť apoštolát tento prohlašuje Nejvyššího za náš původ a za náš konečný cíl, kterýž nám daly rozum a jeho zákony; jak tedy mohl by Božský dar rozumu, užíváno-li ho dobře, odporovati víře, již dal Bůh neméně?

8. Nová škola a mravouka.

1. Porovnáváte, ctěný příteli, ve svém posledním listu věřící spisovatelky se Scheherazadou, nevyvážitelnou vypravovatelkou z tisíce a jedné noci. Ale ne snad, abyste řekl, že ta i oni právě jen pohádky podávají, neboť připojujete vyznání, že byste byl, kdyby každý blud mohl představovati noc, uvažováním mého stanoviska vytržen více nežli z tisícech nocí. Pak přicházíte ku konsekvencím Božské víry pro mravouku a mluvíte, pozýváje mne k rozhovoru „o neodvislé mravouce“, o stavbách do vysoka a široka. Naznačil Jste tím rozdíl obou protivných stanovisek jasně. Města, jež staví do výšky a šířky, jsou vhodným symbolem těch, kteří s nebeskými myšlenkami po širém světě chodí. Místa, jež nízko staví, místo do výšky, hledí se, jako obyvatelé chilští pojistiti proti zemětřesením, jež neustále jejich půdou otrásají; ona jsou obrazem dětí tohoto světa, které ve výši ničeho hledati neumějí a si namlouvají, že katastrofám fyzického a morálního řádu mohou uniknouti již vlastním působením v nížině. Pohledme, jak se vše má. By cíl, jež určili „bratři“ . . . svému miláčku, nové škole, byl všeobecně oceněn, jest toto pozorování beze vší pochybnosti nezbytno, i učiníme proto dobře, vyslechneme-li hned o mravouce „bratry“ . . . samy.

2. Br. ∴ Andersona „Konstituce“ prohlašují, „že zednář jest jako pravý Noëmovec zavázán zákon mravnosti poslouchati. Název Noëmovec naznačuje, že se zákon Mojžíšův a Kristův zavrhuje a že dáváno místa jen tomu, co platilo podle náhledu bratří za časů Noemových, totiž lidskému rozumu samému a jeho příkázání, „buď dobrým, počestným mužem.“ Br. ∴ Euclides psal proto Andersonovi: „Zednáři jsou pravými Noëmovci; a poněvadž každý jiný rozdíl jest jen od včerejška“, (křesťanství tedy teprv od včerejška!) „nevyžadují žádných jiných denominací, jen když jest nový bratr dobrým, počestným mužem.“ (Pachtler 127.) Přirozeně tážeme se tu zvědavě, kdy ráz „dobrého počestného muže“ máme? Br. ∴ Boulard v Bruselu prohlásil, „že zákon mravnosti jest ve všech zemích, mezi všemi národy stejný“, že jest „pravé náboženství všech národů“; a br. ∴ Anderson praví ještě zřejměji, že je to ono, „v němž všichni lidé se shodují.“ (!) (Pachtler 200.) Ale takovéto mravouky není, Epikur, Muhamed, Zoroaster, talmud, Číňané a Mormonové, Mojžíš a Kristus žádají velmi rozličných věcí, aby člověk „mohl býti dobrým a počestným mužem.“ Anebo souhlasí snad všichni lidé v tom, že „dobrým a počestným býti“ jest, „co se každému líbí?“ Dejme tomu, že by tomu tak bylo, nemohli bychom přece říci s br. Boulardem a soudruhy, že zákon o mravnosti jest mezi všemi národy stejný. Neboť při vyslyšení jednotlivců nebo hlavních zástupců vyšlo by na jevo, že jednomu se líbí, co druhému se nelíbí. Říkáme-li, že jest dobré, co se líbí, jest každý svým nejvyšším pánem a druhý musí dáti si líbit, kdyby zalíbení prvního za oběť padl. Proklamuje se emancipace člověka od všelikého zákona a pěstní právo silnějšího. Lóže jest zcela tohoto náhledu. Proto definoval br. ∴ Ragon v Paříži „všeobecnou mravouku“ zednářství jako takovou,

„která zákon nedostává, nýbrž dá vá!“ „Bratří“ promluvili tu jasně; zákonem a povinností má býti, co oni určí; kdo se tomuto zákonu podrobuje, sluje „nábožným“, sluje „dobrým a počestným!“ Děkujeme za to! Proklamuje se „neodvislá mravouka“, která Boha a Krista si nevšímá, aby přivedla lidstvo v zalíbení a rozmar insolentních upíračů Boha a nepřátel Krista!! O ubohé nové školy, kteráž „nijakž nezávislá na církvi“ „bratřím“ sloužiti má! Tvrdil-li br. ∴ Amelung v Jeně, „že mravně dobré jest čistě lidské“, myšleno podle toho lidské, jak se ve prismě ložního Já jeví (Pachtler 277.). Br. ∴ Alting řekl 1872: „Kde jest duch a základ našeho řádu? Není to osvobození lidského ducha od cizí autority? Kněží a knížata tomu nechtějí, nýbrž rádi by pouta podrželi.“ (Taxil 2, 374.) Br. ∴ Pestalozzi píše 1874 v „Bauhütte“: „O protestantismu, jenž se na různá bezmocná vyznání rozdrobil, může se jednati jen ještě jako o statistické rubrice. Jen jesuitsky slitá organisace katolického světa jest ještě činitelem, kterýž při průběhu vývoje lidstva má se k humanitě jako nákolník. Toho zednáři přehlédnouti nesmějí. My nejsme více křesťané, my jsme svobodní zednáři, nic více a nic méně a na tom dosti!“ (Taxil 2, 382.) „Římská církev“, praví židovský br. ∴ Findel, „bránila každou pověru, každou tyranii. Každý zednář nalezne snadno, k čemu naše práce vedena býti musí, totiž k rozkotání principu církevní autority, jak ještě nyní ve výchování a vyučování lidu v platnost přichází. Jak se věci mají, svěruje každý papeženský katolík své děti fanatismu a pověře, pomáhá kouti okovy pro volného národního ducha, podpaluje nenávisť mezi konfessemi a trpí kletbou všech myslících občanů“ (t. j. svobodných zednářů a soudruhů) „19. století.“ (ib.)

Pochopujete nyní, pane, že posuzuji novou školu dobře? Můžete míti ještě chuť, mi namluviti, že žádá lóže novou školu z jiného důvodu, než aby křesťanství, autoritu katolické církve podkopala a jako nejvyšší mravní princip vůli zednářství, „čistě lidské“ ve smyslu „bratří“ k vládě uvedla? „Pověrou a fanatismem“ jest „bratřím“ křesťanský zákon papeženského katolíka; vychování a vyučování lidu“, po němž m y toužíme, směřuje za zachováním „pověry a fanatismu“; proto žádá lóže se svými soudruhy novou školu, „školu od vlivu církve neodvislou!“ Hlasitě zvěstuje zednářství ve svých orgánech a řečích toto nové evangelium. Ano i na nejposvátnějším místě světa, v Jerusalemě, shledáváme myšlenky lóžové. Anebo má to jiný smysl, co píše jistý novověký cestovatel ve své „Cestě po východě“ (1884, str. 121.), praví-li: „Nyní jsme měli před sebou Jerusale. Zcela zvláštní mystické pocity náboženského blouznění zmocňují se každého poutníka a blížíme se k fanatismu. Pochopuji zcela, jak velice toto místo po staletí bylo vždy hlavním sídlem výlevů nejprudšího fanatismu a bude... Kdo dlouho v Jerusalemě žije, musí konečně fanatikem se státi; člověk se tam vžije, od prvního pohledu na město, v mysticko-blouznivý okruh myšlének, který snadně trvalé moci nabude. Jsou to tytéž pocity, kteréž nezdržovaly křížáky od žádné oběti na statku a krvi a všem náboženským válkám onu divokou silu propůjčily.“ Vskutku, věříme sotva svým očím, čteme-li, že poznamenává někdo nejvznešenější místo světa, kde zemřel Syn Boží jako obětní beránek pro člověčenstvo, jako kólebkou fanatismu a blouznění, kteréž nezdržovaly křížáky od žádné oběti na statku a krvi a všem náboženským válkám jejich divokou sílu propůjčily!

3. Křížové výpravy výplodem fanatismu! Není to řeč, jakou vede nepřítel křesťanského jména, svo-

bodný duch, bratr z lóže? Nikdy neviděl svět, praví muž jako Gfrörer (Řehoř VII. str. 965 násl.) podobného podniku, při kterém tak čisté a mravné pudy vévodily, nikdy vojska jako bylo ono, kteréž, ačkoliv bylo ze všech koutů křesťanstva shromážděno, skoro bez zevnějších prostředků pustinami táhlo, islam pokořilo, hradby jerusalémské slezlo a latinskou říši v Asii založilo. Jako zmizelo za pontifikátu Řehořova kacírství v nízkých vrstvách, tak vdechl jeho příklad vyšším třídám víru, která hory přesahovala. Myšlenka první křížové výpravy povstala v jeho hlavě. Zdálo se, jako by na národy byl vylit oheň, jenž v každém městě, v každém spolku nový plamen roznítil. Spor, půtka, násilnost přestaly. Všem byl vytknut jeden vysoký ideální cíl, kterýž měl realní podklad. A byl-li nebeský ten plamen během velkého hnutí ve mnohých kouřem nízkého smýšlení zahalen, a přidali-li se k hrdinům také ničemní: víme, že při vytažení z Egypta k zástupu Božímu, který vedla zázračná hůl Mojžíšova a Aronova, přivěsila chátra se také a že sám Syn Boží dokonal na zemi dílo spásy a založení Božího města, ačkoli věděl, že jako Jidáš v jeho osobní blízkosti plémě hadí, po staletí se vlekouc, strom života potřisňovati bude. Srov. další Weiss Weltgeschichte II., 2., 1138 násl.

4. Jako byly křížové výpravy činem křesťanské víry, tak jest boj jednotlivce proti vášni, proti libovůli a rozmaru, které egoismus diktuje, neméně dílem jeho. Ne to, co se líbí, dělá dobrým a počestným, nýbrž plnění zákona, kterýž byl prohlášen pro Israel na Sinai, a jenž pak když příprava tohoto lidu pro apoštolát světa byla dokončena, pomocí jeho synů nejšlechetnějších stal se v síle svatého Ducha smírnou krví golgotskou společným majetkem všech národů. „Vysvoboditelé“, „Spasitelé“ vycházejí od té doby ze Sionu N. Z., „aby spravovali horu Esauovu“. aby jako

Esau od Boha odpadlé, obrácené člověčenstvo pásli, zdravým učením krmili, zákonem Hospodinovým po přímé cestě spásy vedli, „neboť Hospodina jest panství“ (Obadja 21.), Hospodina, nikoliv lidí, Stvořitele a Vykupitele světa, nikoliv rebellů!

Tito rebellové proti Bohu a Kristu hromují proti „vychovávání a vyučování lidu v duchu Kristově.“ Vydati jim školu, jest obrátiti světlo ve tmu, život ve smrt a bezpečnou svíci zákona Božího zaměnití bludičkou chaotického bahna, kteréž nám poskytují ve mravouce, která káže libovůli a despotismus samolásky. Nechci mluvit o tom spuštění, které tento princip byl již v životě způsobil; neboť dostačím úloze své, když ten princip za takový vyhlásím. Jestliže Jste mi však připomenul, že také mezi katolíky tak mnoho chyb se vyskytuje, prosím, abyste četl dějiny. Švédský král Karel XII. porazil více než jednou tak zvaného Petra Velikého. Ale Rus řekl případně jednoho dne: Ovšem nás porazí tento Švéda ještě často, ale konečně nás naučí také vítězití! A tak se stalo. Petr měl na pozoru vlastní chyby, studoval způsoby a cíle odpůrce, a hle — nadešel čas, že nepřítel podlehl a poražený zůstal vítězem. Tak vede se též křesťanům, kteří věrně víry se drží. Moc vášně, svádění světa, pokušení temnosti povaluje je k zemi nezřídka. Jako měl David hodinu slabou, tak se zapomněl Petr a papež Marcellinus obětoval Jovišovi, ale oni klesli a povstali opět! Věřící věří právě, co nad peklem vítězí: haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra! Na tomto stanovisku trvaje, stanete se pánem starého Adama a vyznáváje v pokoře, že nikdo bez chyby není, chopíte se štítu víry, abyste pokáním usmířil vinu svou a bdělým jsa dále, stanete se konečně vítězem trvale, pln jsa pokoje, jehož svět dáti nemůže a odhodlán, raději zemřítí nežli opět klesnouti. Takoví jsou dě-

jiny většiny těch, kdož „věrní papeži“ po zemi chodí, kdežto nemálo z nich nosí korunu oněch vyvolených, kteří zachovali oděv nevinnosti neposkvrněný a po dlouhý život byli jako hereové ctnosti, požehnáním člověčenstvu, divadlem radosti pro nebe a zemi.

5. Co může konati proti tomu ona bezautoritní mravouka egoismu, kterouž určuje lóže nové škoie a školou všemu člověčenstvu? O osobnostech nemluví; sudte však sám, může-li některá osobnost, ať jest to již kterákoliv, dojíti pokoje na cestě této? Bylo by napsati celé knihy, kdybychom chtěli ověřiti výroky zednářů libovůli egoismu, kterou jejich morální princip obsahuje. Nechať dostačí tedy několik vět. Tak pravil známý br. . . Helvetius: 1. Chtíti krotiti své žádosti, jest zničiti stát. 2. Záleží málo na tom, že jsou lidé zlí, jen když jsou osvícení. 3. Nemilují-li se manželé vzájemně, jest zákon spolubydlení tvrdý a barbarský. 4. Poněvadž platí smyslná láska všeobecně za rozkoš, musíme čistotu srdce považovati za něco škodlivého, zavésti společenství žen a všecky dítky prohlásiti za státní majetek. (Pachtler 292). Helvetius pojal plán k lóži „devíti sester“, kterou zuřivý atheista Lalande pak založil a ku které patřili Voltaire, Danton, Brissot, Condorcet, des Moulins a mnozí jiní známí lidé, kteří byli nejvřelejšími obhajci revoluce, ale revolucí také pohlaceni byli. Co ostatně praví Helvetius o libertinismu, stalo se tak velice společným majetkem „bratří“, kteří jako úplně „zasvěcení“ k vyšším stupňům přínaležejí, že podle hodnověrného sdělení Lva Taxila (2 sv., příl. 1. Clavis Symbolorum) způsobem hrůzu vzbuzujícím nejvznešenější nauky a obrazy křesťanství v kříži, růži a jiných symbolech zednářů vykládají se venericky! Jakkoliv jest nepochybné, že veliká většina „bratří“ o těchto extrémních věcech ani zdání nemá a že by s ošklivostí od nich se odvrátila, jest

přece zřejmo, že tito „modří“ jsou právě lidé poloviční, kteří pro obmezenost nechápou, že na stanovisku „neodvislé morálky“ musí liberalismus se svými největšími výstřednostmi svobodným bytí také tomu, kdo na něm nalézá zalíbení. Život Phaeakův jest ohavností, ale ne pro toho, kdo jej miluje a nároky dělá, aby žádné autoritě podroben nebyl. Významno však jest, že právě vysoké stupně tvoří střed nočního spolku. Ony to jsou, kdož válečný plán zdělávají a prostředky určují, kterými by lid o křesťanství připravili a sobě podmanili. Nelze se tudíž diviti, že odtud přichází heslo: Podkopejte v lidu mravnost! Tak psal jistý chef lóže, br. . . . Piccolo, podle rady starého Bileama: „Hlavní věcí jest, abychom člověka o jeho mravnost připravili. Jest nakloněn již od přírody, aby zapovězené zábavy vyhledával. Nejlepší dýkou, aby církev byla trefena do srdce, jest korrupce! Nuže k dílu! Až do konce! (Taxil 2, 560.) Beze vší pochybnosti prostředek to osvědčený! Dějiny to ukazují. Boží duch odstoupil od Israele, když lid svěsti se dal Moabem na radu Bileamovu. Jest-liže obžaloval tedy jednou biskup Dupanloup tisk, že bezbožekost znárodňuje, jed žíravých nauk v srdce národa vpouští, společnost atheismem, sensualismem a „neodvislou“ morálkou prokysličuje, bylo by jen doložiti, že tento tisk, právě týž, který všude novou školu žádá a chrání, orgánem jest vysokých stupňů „bratří“. Když věštcí na Patmu byla ukázána jednou odpadlická společnost posledních dob, zřel ji se „znamením zvířete“ na čele. Můžeme se diviti, že „humanita“ morálky lóžové, která široké vrstvy lidu tiskem, divadlem a uměním den co den vyučuje a mládež stupňovitě pro tyto výkony oněch národních vysokých škol ve škole nové připravuje, můžeme se diviti, že tato „humanita“ se svou emancipací všech choutek zalévá svět mořem zkaženosti mravní a massy zdivočuje?

6. Papež Lev XII. žaluje 1825 ve své bulle proti zednářům: „Varovali jsme knížata a knížata spala, uvědomili jsme ministry a ti nebděli. Odtud pochází zlo, na které žalovati nám jest . . . Nesmíme mysliti, že křivě a pomlouvačně tajným spolkům tyto a jiné špatnosti připisujeme. Jejich díla o náboženství a státním zřízení, jejich opovrhování autoritou, jejich nenávisť legitimního království, jejich útoky na Božství Kristovo a jsoucnost Boha samého, jejich přiznaný materialismus, jejich pravidla a stanovy jsou rovněž tolikými důkazy jejich snah ku svržení legitimních knížat a základů církve.“ Zednářský časopis „Latomia“ pravil 1861, str. 317 o žalobách papežů proti spolku, jež ve stejném způsobu Lev XIII. nedávno opakoval, „že papežská Stolica pochopila nejvnitřnější jádro řádu svobodných zednářů nejjasněji“. (Taxil 2, 390.)

Jestliže podle toho rozvijí nová škola svou činnost podle předpisu bratří, znetvoří dějiny lžemi jako ďábel, oděje muže revoluce slávou, sníží knížata katolická a jejich nepřátely nazve velkými, poznamená všecka „vyznání“ za stejně dobrá a bude připravovati mládež na formuli, že jest bible knihou bájek a že člověk svou svobodou a rozumem svým vlastním pánem. Ona nebude váhati, aby dětem učinila srozumitelným, co pravil vídeňský nadučitel Huber, totiž, že mezi názory učitele a kněze jest propašť nepřeklenutelná.

Nebude škola vychovávatí touto cestou lid k socialismu a připravovati opět katastrofy, jaké rozneslo poslední století z Francie spolkem zednářův po celém světě? „Latomia“ podotkla výslovně 1849, „že jest socialismus výborným spojencem zednářství“. (Pachtler 457.) Ano, každý socialní útvar bez Boha jest pohanou jeho; dokud budou zneužívána práva Božská, bude panovati zneuctění také v právech řádu

druhého a toto zmatení vede k hrůzovládě. V republikách podaří se nočním spiknutím snadno, do mnohohlavé vlády své reky uvést anebo ji docela na sebe strhnouti. V monarchiích jest liberalisované království stupněm přechodu ku samovládě spolku. Jen křesťanské království, ve kterém jest „duch beránka“, přemáhá moc tmy. To jsou věty, kterým učí každá stránka dějin. Kdežto však povolání činitelé mlčky trpí, že veřejné prostředky k vychovávání lidu, kterých školy, tisk, umění a jeviště poskytují, za morálku „neodvislou“ se přimlouvají, jest nevyhnutelným den, v němž massy se zvednou a u vědomí „vlastní suverenity“ k revoluci přistoupí. Naučivše se, žádati stejná práva pro všechny, snesou velehory sami, aby jimi naplnili údolí svá. Neboť zapomněli tu starou nauku, že stejná práva patří jen těm, kteří pod stejnými povinnostmi stojí. Vrchnost vykonává jiná práva nežli poddaný a velmi rozdílná jest velikost obapolné povinnosti. Ale pošetilostí jest tato věta v soustavě „bratří“, jejíž vrchností jest „Já“, povinností pak kultus tohoto „Já“. Stejná práva všem, hřmí to v parlamentech, v kasinech, v žurnalistice a ze všech stran kolem nás. Jsme-li bez smyslů? Dá jen z polovičky zdravý stát notorickým zločincům ve stejné svobodě hospodařiti jako všem občanům? Či nezavře spíše tyto nebezpečné lidi, aby nevinní v jistotě žili? Napadne některé moudré vládě, povoliti stejná práva pro rodilé syny země, jako pro přicházející do ní cizince, kteří píší jako nejvyšší zásadu o majetku a vlastnictví zcela zřetelně a čitelně na svou korouhev heslo: my jsme pány světa; statky všech, jimiž my nejsme, platí nám jako bez pána, nejnak než jako písek mořský? O skutečně, kdyby provedla některá vláda „stejné právo všem“ takto, nebylo by divu, kdyby cizáci domácí lid poškozovali, ale potom konečně mstící Nemesis tomuto rozdupa-

nému lidu krvavou zbraň podala, aby po právu sebeobranou vyhnal ony, již zemi zkazili. A kdyby některá vláda, omlouvajíc se frásí „o rovném právu všem“ dala výrazu mínění, že každý sám pozor míti musí, aby ošizen nebyl, jest pochopitelno snadno, že by povrhoval jí také lid prostý, nestudovaný. Nebo také tento malý lid volá na ni, že má zastávati úřad pastýře, který ovce před vlky chrání. Nebyla by tedy v očích nejmenšího muže nenáviděna vrchnost, jež by pravila, že pastýř musí při rovném právu pro všecky udělati ve chlévě místo i vlkům? Nebylo by zjevným šílenstvím, doporučiti ovčím toto nové právo pro všecky s příslovím, že vlci nejsou tak nebezpečni, jak se praví a ostatně že má každý pečovati o sebe sám? Jestliže tedy podle fráse o rovném právu pro všecky prohlásíme zákon, že bez rozdílu víru může každý státní občan dosíci v každé škole úřadu učitelského, nepřipouštíme tu, že smíme ovce obětovati také vlkům? Není v očích křesťana z přesvědčení muž, jemuž jest kříž pohoršením nebo bláznovstvím, pro dítě roveň vlku? A tu se opovažujeme přecházeti přes dobré právo křesťanského otce, chrániti své dítko před vlky, k dennímu pořádku, ignorovati je, opovrhovati jím? Může býti většího barbarství, větší insolence člověka proti člověku? Staré bájky vypravují o Saturnovi, jenž své děti pohltil. Ale v bájce této leží velmi vážná pravda. Je totiž vláda, jež své občany vydává nepřátelům křesťanského jména, něčím jiným než Saturnem? A až se jí podaří spustošiti zemi svou, odkřesťaniti její lid, bude se domýšleti, že zdivočelé massy přijdou nyní poděkovat jí jinak, nežli se sekerou Jakobínův? Kdyby tedy některá vláda zamýšlela, církve nevyslyšeti, měla by vlastní svůj zájem vyslyšeti.

Poslanec Weitlof uvedl případ, že jeden duchovní školní orgán mluvil před dětmi velmi nepaedagogicky.

Dejme tomu, že jest sdělení pravdivé, co dokazuje? Při slabosti, která vládne všemi lidmi, budeme moci bez namáhání nalézt ještě mnohé případy, ve kterých pochybeno, ba nezřídka z hruba pochybeno bylo. Kdyby si dal parlament předložiti akta školních rad zemských, čtli bychom velké množství úředně ověřených skutků tohoto rázu, a věcí čtenářů by bylo, aby zkoumali, zdali počet a způsob chyb byl v nové škole menší než dřív. Ale mluvím o principu. Pravím, že principu neusmrcujeme, jmenujeme-li přestupovately a libovolně to zobecňující voláme: takoví jsou všichni, nebudeme jim tudíž důvěřovati! Já tvrdím, že dosavadní nová škola, poněvadž nemohli všude vniknouti do ní lidé à la Huber, na ten čas celé důslednosti „neodvislé“ morálky ovšem ještě nedocílila. Ale já dokládám, že jejich princip nutně k tomu vésti musí, aby mládež odkřestanili. Proč chtěli učitelé v Liberci z věty o „křesťanské mravouce“ slovo „křesťanské“ škrtnouti? Nebyli to učitelé nové školy? Proč upíral dr. Dittes základní větu křesťanství o určení člověka? Nebyl náčelníkem nové školy této celé monarchie? Proč prohlašuje jeho nástupce v úřadu, dr. Hannak „upotřebením nadpřirozeného na přirozené za matku pověry?“ Není hlavou nové školy, které známo býti musí, zač škola bojuje? Je tedy šílenou představou, praví-li se, že každému státnímu občanu má se úřad učitelský na každé škole přístupným učiniti. Každý občan má ovšem právo, na učitele se vzdělati; ale žid vyučuj u židů, protestant u protestantů, novopohan u pohanů a katolík u katolíků! My katolíci chceme „upotřebením nadpřirozeného na přirozené“, poněvadž včleňujeme přirozeného člověka na všech stupních života nadpřirozeného počátku křesťanství. Kdo nám praví, že na této cestě plodíme pověru, fanatismus, nesmí si nároků dělati, že by chtěl vzdělávati učitele naší mládeže. On uráží sva-

tyni naši, on dotýká se bolestně našeho nejvnitřnějšího přesvědčení, on stojí před našima očima jako druhý Goliáš, kterýž tupil Boha Israele a onu drzost Voltairovu opakuje, že jest třeba „infamního“ zničení. Takovéto rouhání volá k nebi za pomstu, více nežli krev zabitého Abela; neboť líčiti nadpřirozenou nauku spásy jako roditelku pověry, znamená, žádati pro křesťany vraždu duší, hanobiti krev Božího Syna, ničiti křesťanskou vzdělanost vandalismem pohanství! Pochopujeme, že na tomto stanovisku „bratří“, jemuž dr. Hannak tak jasného výrazu propůjčil, střežení učitelů duchovními úřady nemůže žádoucíno býti; tím energičtěji však musejí katolíci trvati na svém dobře odůvodněném právu, aby episkopát dohlížel na školu katolickou, aby učitelé a vyučování všestranně k platnosti uváděli, že Kristus jest cesta, pravda a život.

Lóže ukázala dostatečně zjevně, že nová škola jest produktem její; ona učinila více než dosti známo, že Lucifer a modla „humanity“ stojí pro ni na místě Boha, že jest boj proti křesťanství elementem její životním a že proto oltář a trůn stejně ohroženy jsou, přenecháváme-li mládež těmto rukoum. Bojujte, řekl proto Pius IX. 1873, bojujte proti oněm nočním spolkům, které beze strachu tvrdí, že směřují ku společenskému užitku a pokroku, kdežto hledí skloniti církve Boží pod tvrdé jeho otroka, aby ji, zneužívajíce všechných prostředků moci, opětovanými ranami povalili, rozšlapali a pokud možno, se světa sprovodili; také přítomné soužení, praví ten nesmrtelný vrchní pastýř, pochází právě po výtce od neblahých úkladů a záměrů tajných spolků; papež želí pak hluboce toho, že oni, kteří záhubnou náказu byli by mohli odvrátiti, pastýřům církve málo víry dali.

Nahradíme, co promeškáno, držíme-li se přesvědčení, že „v žádném jiném jméně nelze spásy najíti, nežli ve jménu Ježíš;“ pakli že však přestali jsme

neblahým způsobem v to věřiti, mějmež ohled na právo-
oných milionů, kteří chtějí jako křesťané žíti a zemříti a
uvažujme mezitím, že revoluce 1789, 1830, 1848 byly
podle vlastního přiznání („Freimaurerzeitung“ 24. pros.
1864, Taxil 2., 373.) dílem „bratří“, jehož opakování
nebude zabráněno tím, budou-li se „bratří“ trpěti
neb dokonce ochraňovati. Kdybychom mysli-
li, že „bratří“, již byli důvěrou poctěni, na vysoké a nej-
vyšší stupně v armádě a ve vládě povoláni, svatými
přisahami jsou své zemi a svému praporu zavázáni,
počínali bychom si jako děti. Neboť závazky, v něž
vešel bratr jako zednář, kladou se nad všechny pří-
sahy k otčině a praporu výše. Dějiny jsou proto plny
případů, ve kterých „bratří“ vlast zradili. Vítězný
jenerál musí na povel lóže od využitkování vítězství
ustati; armáda, jejíž náčelníci patří k lóži, odsouzena
k nečinnosti neb obětována, když to velmistři ze-
dnářští nařídí. Jenerál br. ∴ Dumouriez přešel na
povel lóže k Prusům; za doby první republiky bylo
to mohučské „bratrstvo“, které určilo, aby toto pevné
město Francouzům se vzdalo. (ib.) Četné jiné příklady
zrady vlasti se strany „bratří“ nalézáme u Pacht-
lera „Der stille Krieg“ str. 185—213, a u Eckerta,
ježž dala lóže zavraždit, „Magazin“ (3. sv. str. 40—
178; 4. sv. str. 159—180.) Ovšem, tiaru jako korunu
(Taxil 2, 286.) musil bratr, když na rytíře pasován
byl, nohama pošlapati.

9. D o s l o v.

Těch osm listů, příteli, které jsem dosud diktoval
pro Vás svému tajemníku Dr. Freyovi, obsahuje všechno
podstatné, co si o škole myslím.

Jako dodatek připojuji jen ještě poznámku, že
návrh knížete Liechtensteina, pokud žádá konfessi-

onálnost školy, jest pro nás katolíky, jak podle všeho pochopíte, nedotknutelným.

Tlach, že bychom chtěli se vrátiti k robotě, jest hloupou pomluvou. Nebo nucená práce byla zplozena časovými poměry, které s křesťanským principem identické nejsou. Anebo přišel snad Kristus, jehož práva na škole hájíme, proto, aby otroctví založil? Jsou-li „bratřím“ praporem Voltaire a Lucifer dosud jako dříve, nebojíme se; Boží věc, pro kterou žíti a zemříti chceme, osvědčí se v ruce naší jako meč dvojsečný; *gladii ancipites*, praví žalmista, *in manibus fidelium!* Jho otroka není jhem Krista nýbrž Proti-Krista!

Vaši přátelé se neostýchají říkati, že katolická škola, kterou žádáme pro katolickou mládež, jest podle toho, že by „úroveň vzdělanosti stlačila!“ Ó že se nestydí za tu ignoranci, myslí-li, že drzost takového tvrzení není zneuctívající! Což se neosvědčila katolická škola jako matka pravé vědy? Není to ona, která má olbřímské duchy Augustina Hipponského a Tomáše Akvinského, jejichž výše nedosahuje žádný smrtelník, který kvetl nebo kvete mimo církve? Není to ona, v jejichž stínu vyvíjeli své gigantické síly Dante, Cervantes, Calderon, nevzpomínajíc mnohých jiných, přede všemi také nedostižený Shakespeare? (Srovn. „Shakespeares Werke von Dr. Arthur Hager Freiburg, Herder 1880.) Není to ona, jejíž mléko napájelo naše heroy umění, kteří stvořili v malbě a sochařství a v majestátních budovách našich katedrál díla nesmrtelná? A protože, jak nedávno opět P. Denifle světu připomněl, poněvadž právě katolická církev stojí tu jako původkyně — universit, podala snad více nežli dosti záruky, že nezamýšlí, vzdělati „z lepších lidí“ zeměkoule opět „divochy!“ O ne, můj příteli, Vy sám nevěříte žvastu tomu a víte velmi

dobře, že by Seumův „Divoch“ plným právem zvolal na vědce, podle přání „bratří“ dressirovaného:

Ty, kdo jsi a cože ctíš?
Přebarvenou zdvořilost!
Raka, lososa a tlapu medvědí!
Divoši my lepšími jsme lidmi přece.

Shakespeare psal svého času o bídáku, jenž byl doma věchtem, v úřadě však darebákem. Sudťe sám, zdaž nemusí škola lóžová, která bojuje proti Bohu a Kristu, vychovávat lidi, již jsou obojím: věchtem a darebákem, doma i v úřadě; neboť věda, jež nedbá Boha, prapůvod věcí, jest skutečně bídnu plevou a zločinným nebebořitelstvím zároveň!

A s tím, Velectěný, přenechávám Vás Vaším myšlénkám; uvažujte v tichosti vážnost věcí, o nichž jsem psal.

Oněm však, kterým naši korespondenci s Vaším dovolením tiskem na oči kladu, chci oznámiti příčinu tohoto vytištění, jestliže jí vyhledati dosud nemohli, nesmrtelnými slovy našeho velikého, katolického Görrea, že totiž od dávných dob nebylo cítiť na zemi tak fatalní pekelný zápach sírné páry a arsenikové vůně česneku že Moffeta chce všem poctivým křesťanským lidem dech zastaviti. Mnozí milují tu vůni; ona je šimrá příjemně v nose, odvádí šlemovité výmětky a uvádí duchy jejich života ve veselý pohyb; je to sympatie povahy, simile simili gaudet. Jiným však, k nimž také já patřím, jest žvast nenáviděný jako smrt a mor a zlé povětrí dolů tíží jejich prsa jako skřeti a Alpy. Já chtěl jsem tedy nejprvé něco málo vykouriti a opatřiti trochu průvanu, k úlevě a občerstvení stísněného, jiným zas ovšem k zlosti; ti však dají si to malé obtížení kostelním puchem líbiti snad přece, poněvadž také my ostatní musíme trpěti Assa foetida jejich.

OBSAH.

	Str.
1. Hora Zvon	3
2. Nezvratný	6
3. Mravně-nábožensky	7
4. Nová škola bez Krista	11
5. Nová škola bez Boha	21
6. Voltaire	25
7. Nová škola a přírodozpyt	31
8. Nová škola a morálka	39
9. Doslov	52

14. Škola konfesionální. *Důvěrné listy bratrů tři bodů.*
Napsal *Augustin Rohling*, doktor filosofie a teologie,
ř. v. profesor hebrejské archeologie a biblické vědy
při universitě Karlo-Ferdinandské v Praze. Věnováno
vysoké říšské radě ve Vídni. (Autorisovaný překlad.)

V Praze 1889. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví (G. Franc.) Cena 15 kr.

Návrh knížete Aloise Liechtensteina na školu konfessionální podaný v říšské radě vzrušil mysl mnohých a vyvolal mnoho článků, pojednání ano i spisů samostatných pro i proti.

Mezi spisy, jež pracují pro uskutečnění návrhu Liechtensteinova, obzvláštního povšimnutí a uvážení zasluhuje spis, jež vydal světoznámý učenec Dr. Aug. Rohling pod názvem „Škola konfessionální“ v řeči české i německé. Spis tento napsán jest ve formě listů, v nichž vyměňuje pan spisovatel své náhledy o škole s náhledy přívržence bratří tři bodů. Nejprve dokazuje pan spisovatel, že „dle práva a spravedlnosti“ domáhají se katolíci školy konfessionální, nebo když mají židé a protestanté své školy náboženské, proč by nesměli míti též katolíci právo na školu konfessionální?

Katolíci měli též své školy náboženské, ale ti, jimž církev katolická jest trnem v očích a jimž podařilo se řády církevní potlačit, církev o její majetek připravit, papeži světské panství odníti, vědouce že proti duchovenstvu (cirkvi) nejlépe bojují, jestliže osvobodí od jeho vlivu a vyučování dospívající mládež (str. 17.), obrátili v nynější době zřetel svůj hlavně ke školám a ty hledí v duchu svém upravit a řídit.

U nás podařilo se bratřím tři bodů — svobodným zednářům — r. 1869 působiti na upravení svobodomyšlných zákonů školských, tak že toho roku vydanými zákony škola církvi vyrvána a „lepší její řízení“ dle vůle svobodných zednářů světským osobám odevzdáno. Že lože jest matkou nynější školy, o tom jest každý katolík přesvědčen a žádný přívrženec bratří tři bodů toho též neupírá. Ježto škola tato se neosvědčuje (novela r. 1883) a jenom pro socialismus pracuje a vychovává, proto ozývají se hlasy střizlivců pro školu konfessionální, ale ozývá se též křik bratří tři bodů, kteří bojí se o své dítě. *Spis tento má tu obzvláštní přednost, že poukazuje k počátkům zla a k zhoubným jeho následkům v budoucnosti.*

Spis tento zasluhuje, aby pro vhodnost svého předmětu a vhodnost doby, v které a pro kterou jest psán, došel onoho všeobecného rozšíření, jehož všechny předešlé spisy páně spisovatelovy účastny byly.

Karel Vondruška.